

EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA KAO NOSITELJ ODRŽIVOG RAZVOJA OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

Barišić, Dijana

Master's thesis / Diplomski rad

2013

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of agriculture / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Poljoprivredni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:151:422528>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-27**

Sveučilište Josipa Jurja
Strossmayera u Osijeku

**Fakultet
agrobiotehničkih
znanosti Osijek**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek - Repository of the Faculty of Agrobiotechnical Sciences Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURAJA STROSSMAYERA

POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Dijana Barišić, apsolvant

Diplomski studij Agroekonomika

**EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA KAO NOSITELJ
ODRŽIVOG RAZVOJA OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE**

Diplomski rad

Osijek, 2013. godine

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURAJA STROSSMAYERA
POLJOPRIVREDNI FAKULTET U OSIJEKU

Dijana Barišić, apsolvant

Diplomski studij Agroekonomika

**EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA KAO NOSITELJ
ODRŽIVOG RAZVOJA OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE**

Diplomski rad

Povjerenstvo za ocjenu i obranu diplomskog rada:

Prof.dr.sc. Jadranka Deže, predsjednik

Doc.dr.sc. Tihana Sudarić, mentor

Prof.dr.sc. Krunoslav Zmaić, član

Osijek, 2013. godine

SADRŽAJ:

1.	UVOD	1
2.	MATERIJAL I METODE	2
3.	ODRŽIVI RAZVOJ	3
3.1.	Uloga i značaj održivog razvoja Republike Hrvatske	4
3.2.	Održivi razvoj i poljoprivreda	7
4.	EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA NOSITELJ ODRŽIVOG RAZVOJA	9
4.1.	Karakteristike konvencionalne poljoprivrede	9
4.2.	Karakteristike ekološke poljoprivrede	11
4.3.	Međunarodne organizacije i institucije koje skrbe ekološkoj poljoprivredi	12
4.4.	Ekološka poljoprivreda u svijetu i Europi	13
4.4.1.	Europsko tržište ekološke hrane	15
4.5.	Ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj	16
4.5.1.	Ekološka biljna proizvodnja	18
4.5.2.	Ekološka stočarska proizvodnja	20
4.5.3.	Tržište ekoloških poljoprivrednih proizvoda	21
4.6.	Značaj ekološke poljoprivrede u Osječko-baranjskoj županiji	23
4.6.1.	Programi poticanja poljoprivrede na području Osječko-baranjske županije	25
4.7.	Zakonska regulativa ekološke proizvodnje	28
4.7.1.	Potpora ekološkoj proizvodnji	28
4.7.2.	Organizacije i institucije usmjerene na razvoj ekološke proizvodnje	28
4.7.3.	Postupak upisa proizvođača u Upisnik ekoloških proizvođača	31
5.	MEĐUOVISNOST EKOLOŠKE PROIZVODNJE I ODRŽIVOG TURIZMA	34
5.1.	Turizam na seoskim obiteljskim gospodarstvima	35
5.2.	Primjena <i>case study</i> metodologije na primjeru Eko-gospodarstva Orlov put	36
5.3.	Analiza stanja i mogućnosti daljnjeg razvoja Eko-gospodarstva Orlov put	39
6.	ZAKLJUČAK	42
7.	POPIS LITERATURE	44
8.	SAŽETAK	46
9.	SUMMARY	47

10. POPIS TABLICA	48
11. POPIS SLIKA	48
12. POPIS GRAFIKONA	48
TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA	49
BASIC DOCUMENTATION CARD	50

1. UVOD

Poljoprivredna proizvodnja je multifunkcionalna i primarna gospodarska djelatnost. Multifunkcionalna je jer proizlazi iz pretpostavke da poljoprivreda osim proizvodnje hrane ima i druge šire društvene funkcije i značenja, kao što su: održavanje proizvodnih potencijala, poticanje ruralnog razvoja, zadržavanje stanovništva na selu, očuvanje krajobraza, te zaštita okoliša. Između poljoprivrede i ostalih gospodarskih grana uspostavljaju se sve brojniji i složeniji odnosi međuovisnosti. Poljoprivreda ne proizvodi samo kvalitetne ili manje kvalitetne namirnice za ljudsku prehranu i sirovine za industriju, ona uvelike uvjetuje i stanje okoliša: kakvoću vode, tla i zraka, biološke raznolikosti i krajobraza.

Intenzivan proces transformacije poljoprivrede i tranzicije društveno-ekonomskog sustava utjecao je i na biotehnološki i tehnički razvitak poljoprivrede koji se odrazio na razvoj novih pasmina, hibridnih sorti i primjenu agrokemikalija. Korištenjem mehanizacije koja koristi fosilna goriva, znatno su povećani prinosi, a broj radne snage koja je pri tome potrebna, u postupku je minimalizacije. Zbog ovih dostignuća događaju se mnogi popratni, negativni učinci, koje sa sobom nosi ovakav oblik proizvodnje. Uslijed intenziviranja poljoprivredne proizvodnje dolazi do opadanja plodnosti tla, do onečišćenja voda i zraka, te do gubitka biološke raznolikosti i kakvoće krajobraza.

Koncepcija poljoprivrede koja je u skladu sa zahtjevima koncepta održivog razvitka, a koja bi značajno umanjila negativne učinke napretka i razvoja u poljoprivrednoj proizvodnji, ujedno proizvela dovoljne količine visokokvalitetne hrane, te umanjila negativne učinke utjecaja na okoliš. Riječ je o ekološkoj poljoprivredi, koja teži ekološki čistom, gospodarski isplativom, socijalno pravednom i etički prihvatljivom gospodarenju, kako za nas tako i za generacije koje dolaze.

Nakon teorijskih razmatranja definicija pojma, uz posebnu pozornost posvećenu prednostima ekološke poljoprivredne proizvodnje u usporedbi s konvencionalnom, slijedi prikaz situacije u ekološkoj poljoprivredi u svijetu, Europi, Republici Hrvatskoj, a posebno u Osječko-baranjskoj županiji. Cilj ovog rada je istražiti probleme i mogućnosti razvoja ekološke poljoprivrede u Osječko-baranjskoj županiji, pokazati razlike između

konvencionalne i ekološke poljoprivrede, te stvoriti sliku o mogućnostima turističkog razvoja u održivom smislu.

2. MATERIJALI I METODE

U radu će se koristiti relevantne publikacije sekundarnih baza podataka kao i induktivna i deduktivna metoda, zatim metoda analize i sinteze, te različite statističke metode.

Doprinos radu ogleda se u korištenju *case study metodologije*¹ koja analizira stanje i razvojne tendencije gospodarstva koje se bavi ekološkom proizvodnjom, kako bi se pokazao primjer dobre prakse u ekološkoj proizvodnji.

Sintezom prikupljenih materijala načinjena je obrada teme o ekološkoj poljoprivredi kao nositelju održivog razvoja Osječko-baranjske županije.

---

¹ Case study method (engleski) - Metoda studije slučaja – postupak kojim se izučava neki pojedinačni slučaj iz određenog znanstvenog područja, odnosno ona je samo prva faza u znanstvenoj metodi, jer se samo na temelju rezultata promatranja više slučajeva mogu izvući određene zakonitosti

3. ODRŽIVI RAZVOJ

Sedamdesetih godina 20.-tog stoljeća, odnosno prije četrdesetak godina počelo se uviđati kako je nemoguće imati zdravo društvo i kvalitetno gospodarstvo u svijetu u kojem postoji toliko siromaštva i narušavanja okoliša. Gospodarski razvoj se ne može zaustaviti, no valja mu promijeniti smjer, kako bi postao manje poguban po okoliš i društveni razvoj. Pretvaranje tih spoznaja u djelo i prijelaz na održive oblike razvoja i načina života izazov je današnjem dobu.

Koncept održivog razvoja podrazumijeva proces prema postizanju ravnoteže između gospodarskih, socijalnih i ekoloških zahtjeva kako bi se osiguralo „zadovoljavanje potreba sadašnje generacije bez ugrožavanja mogućnosti budućih generacija da zadovolje svoje potrebe“.

Od 1987. godine kada je na ovaj način definiran u Izvještaju svjetske komisije za okoliš i razvoj, pa do današnjeg dana, održivi razvoj je postao jedan od ključnih elemenata u formuliranju i provođenju razvojnih politika u svijetu. Operacionalizacija koncepta i njegova primjena u praksi rezultat su kako teorijskih tako i političkih težnji usmjerenih ka osiguravanju dugoročnog razvoja ljudskog društva i očuvanju okoliša.

U tom procesu, ključni događaji i pokretačka snaga bili su Svjetski skupovi na vrhu u Rio de Janeiru i Johaneshburgu te usvajanje Milenijske deklaracije Ujedinjenih Naroda u rujnu 2000. godine. Od razine Ujedinjenih Naroda (i Komisije Ujedinjenih Naroda za održivi razvoj) i brojnih multilateralnih i međunarodnih institucija i organizacija, preko vlada pojedinih zemalja i Europske unije pa sve do civilnog sektora i lokalne samouprave, provođenje koncepta održivog razvoja je pitanje na kome rade milijuni ljudi širom svijeta.

Održivi razvoj je okvir za oblikovanje politika i strategija kontinuiranog gospodarskog i socijalnog napretka, bez štete za okoliš i prirodne izvore bitne za ljudske djelatnosti u budućnosti. On se oslanja na ambicioznu ideju prema kojoj razvoj ne smije ugrožavati budućnost dolazećih naraštaja trošenjem neobnovljivih izvora i dugoročnim devastiranjem i zagađivanjem okoliša.

Osnovni je cilj održivog razvoja osigurati održivo korištenje prirodnih izvora na nacionalnoj i međunarodnoj razini. S tako postavljenim ciljem, zaštita okoliša postaje znatno šira od tradicionalnog gledanja, prema kojem se dominantno bavila zaštitom ljudskog zdravlja i očuvanjem cjelovitosti ekoloških sustava. U konceptu održivog razvoja danas nalaze ishodište svi moderni gospodarski² i društveni trendovi jer su štete okolišu štete sveukupnom društvu, i obrnuto, djelovanje u zaštiti okoliša donosi korist u obliku gospodarskog rasta, zapošljavanja i konkurentnosti. (<http://www.odraz.hr/hr/nase-teme/odrzivi-razvoj>, 01.03.2013.)

Globalno gospodarstvo mora odgovarati ljudskim potrebama i opravdanim htijenjima, ali razvoj treba smjestiti u ekološke granice planeta. Skup o Zemlji u organizaciji Ujedinjenih Naroda održan je 1992. u Rio de Janeiru, okupio je čelnike i visoke dužnosnike 179 vlada, među njima i Hrvatske. Na tom, dosad najvećem sastanku svjetskih vođa, usvojen je plan djelovanja na rješavanju problema razvoja i okoliša. Taj program za 21. stoljeće popularno nazvan Agenda 21, predlaže niz međusobno usklađenih akcija koje će razvoj učiniti gospodarsko, društveno i ekološki održivim. (www.ecologica.hr/odrzivi-razvitak/agenda-21/sto-je-agenda-21.aspx, 05.03.2013.)

3.1. Uloga i značaj održivog razvoja Republike Hrvatske

Održivi razvitak pretpostavlja ostvarivanje tri opća cilja:

- stabilnoga gospodarskog razvitka,
- pravedne raspodjele socijalnih mogućnosti, te
- zaštite okoliša.

Ti se ciljevi, uz uvažavanje odgovornosti države na međunarodnoj razini za globalna pitanja, mogu ostvariti jedino u zajedničkoj suradnji svih dionika.

U ostvarivanju spomenutih ciljeva treba:

- zaštititi kapacitet Zemlje da održi život u svojoj raznolikosti, poštivati ograničenja koja postoje pri korištenju prirodnih dobara i osiguravati visoku razinu

---

² Npr. razvoj malih, srednjih te obiteljskih poduzeća, razvoj uslužnih djelatnosti, povratak korištenju tradicionalnih vještina, organska poljoprivreda i ostale održive gospodarske inicijative.

zaštite i poboljšanja kakvoće okoliša, sprječavati i smanjivati onečišćavanje okoliša i promicati održivu proizvodnju i potrošnju kako gospodarski rast ne bi nužno značio i degradaciju okoliša;

- uvažiti nacionalne osobitosti;
- promicati gospodarstvo temeljno na blagostanju, razvojnim promjenama, natjecateljskom duhu i s društvenom odgovornošću, gospodarstvo koje osigurava kvalitetu života te punu zaposlenost;
- promicati demokratsko, socijalno uključivo, kohezivno, zdravo, sigurno i pravedno društvo koje poštuje temeljna prava i kulturnu raznolikost, te koje stvara jednake mogućnosti i bori se protiv diskriminacije u svim oblicima;
- znanstvenim i stručnim spoznajama razvijati sustav zaštite zdravlja ljudi, uključujući sanaciju postojećih opterećenja okoliša;
- jačati uspostavu demokratskih institucija u regiji i svijetu te braniti njihovu stabilnost, polazeći od univerzalnog prava na mir, sigurnost i slobodu;
- aktivno promicati održivi razvitak u regiji i svijetu;
- jačati partnerstvo svih segmenata zajednice.

Republika Hrvatska ostvarit će stabilnost i napredak u razvoju ako u okviru općih ciljeva uravnoteženim politikama:

- izgradi stabilno gospodarstvo;
- osigura energetska sigurnost i učinkovitost;
- podigne i ujednači regionalnu razvijenost i ostvari dobru unutrašnju povezanost;
- osigura potpunu spolnu, etničku, vjersku i dobnu ravnopravnost;
- izgradi kvalitetno javno zdravstvo;
- izgradi učinkovit sustav socijalne skrbi;
- omogući visoki prosjek obrazovanosti stanovništva;
- izgradi sustav posebnih mjera za socijalno ranjiv dio stanovništva;
- ostvari upravljanje te racionalno postupanje sa svim prirodnim resursima;
- ostvari dobro praćenje stanja okoliša učinkovitim sustavom kontrole emisija;
- učinkovito zaštititi dijelove prirode i sastavnice okoliša;
- poduzme mjere za ublažavanje klimatskih promjena, odnosno prilagodi se klimatskim promjenama te minimizira svoj utjecaj na nastajanje istih.

Polazeći od navedenoga te imajući na umu sve veće pritiske na okoliš, Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske (koju je donio Sabor Republike Hrvatske 2009. godine) usmjerena je, uz poštivanje preuzetih međunarodnih obveza, na dugoročno djelovanje u osam ključnih područja:

1. poticaj rasta broja stanovnika Republike Hrvatske;
2. okoliš i prirodna dobra;
3. usmjeravanje na održivu proizvodnju i potrošnju;
4. ostvarivanje socijalne i teritorijalne kohezije i pravde;
5. postizanje energetske neovisnosti i rasta učinkovitosti korištenja energije;
6. jačanje javnog zdravstva;
7. povezivanje Republike Hrvatske;
8. zaštitu Jadranskog mora, priobalja i otoka.

Na tim je područjima nužno preusmjeriti postojeće procese prema održivijem ponašanju. Riječ je o osam ključnih izazova održivog razvitka na kojima se temelje i strateški pravci razvitka Republike Hrvatske.

Analiza svakog od pojedinih područja započinje razmatranjem osnovnih značajki postojećeg stanja na temelju kojeg se definira glavni cilj prema kojem se određuje pravac sustavnog i dugoročnog djelovanja. Isto tako, za svako se područje predlažu različiti oblici djelovanja (donošenje politika, sektorskih strategija, provedbe planova i projekata) koji pridonose ostvarivanju glavnoga cilja. Predložene mjere prate konkretni ciljevi, čime se glavni cilj izoštrava, a njegovo ostvarivanje postaje mjerljivo. (http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, 01.03.2013.)

U ostvarivanje glavnoga cilja nužno je uključiti institucije i tijela državne uprave odgovorne za provođenje odrednica Strategije u svim strateškim i razvojnim dokumentima i programima iz njihova djelokruga rada. Njihovo je djelovanje višestruko:

- oni vode dijalog s ostalim dionicima te izrađuju i predlažu politike i strategije;
- provode planove i projekte za ostvarivanje glavnog i konkretnih ciljeva;
- nadziru provođenje planova i projekata koje provode drugi te prate ostvarivanje ciljeva.

Tijela lokalne samouprave igraju vitalnu ulogu u ostvarivanju glavnih ciljeva na lokalnoj razini. Ona promiču održivost u vlastitim Agendama 21 u kojima definiraju svoje lokalne ciljeve prema kojima se orijentiraju gospodarski i socijalni projekti lokalne zajednice, zaštita okoliša ili prilagodba klimatskim promjenama kako bi se provedbom projekata jačala održivost zajednice.

Poslovna zajednica pridonosi održivom razvitku time što otvara nova radna mjesta razvojem novih tehnologija uz prihvaćanje mjera zaštite okoliša i, osobito, odgovornim društvenim ponašanjem. Građani svojim aktivnostima izravno oblikuju osnovne tipove ponašanja te pridonose sudjelovanju javnosti u demokratskom razvoju.

Vlada Republike Hrvatske vodi i preko svojih tijela koordinira i osigurava harmonizaciju svih oblika djelovanja vezanih uz provedbu načela održivosti. (http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, 01.03.2013.)

3.2. Održivi razvoj i poljoprivreda

Poljoprivredne površine zauzimaju 52,2% kopnenog prostora Republike Hrvatske. Od toga oko 80% poljoprivrednih površina su u privatnom vlasništvu, a oko 20% su državna zemljišta. Površine u vlasništvu države i dalje se smanjuju, jer proces privatizacije i dalje traje. Znatno dio poljoprivrednih površina se ne koristi za uzgoj poljoprivrednih kultura što predstavlja dobar potencijal za znatno povećavanje poljoprivredne proizvodnje, kako za prehrambeni tako i za neprehrambeni lanac.

Od ukupno 29.557 km², potencijalno obradive površine iznose 21.491 km², a trajno neobrađiva tla, zbog nepovoljnih fizikalnih ili kemijskih svojstava, zauzimaju 8.066 km². Od potencijalno obradivih površina sada se obrađuje svega 10.920 km², a 1.100 km² koriste se kao pašnjaci. U svakom slučaju, raspoložive poljoprivredne površine slabo se koriste, a uz to se ostvaruje niska razina poljoprivredne proizvodnje. Posljedice ovog stanja su poznate: nedostatak potrebnih poljoprivrednih proizvoda, veliki uvoz hrane i visoke cijene.

Povećavanje poljoprivredne proizvodnje moguće je ostvariti korištenjem postojećih potencijalno obradivih 9.471 km² površina (prethodno je potrebno na jednom dijelu tih površina izvesti melioracijske mjere), kao i primjenom suvremenih tehnologija održive poljoprivrede na sadašnjim obradivim površinama.

Glavni ciljevi:

- Učinkovita zaštita biološke i krajobrazne raznolikosti, primjenom i unapređivanjem postojećih i donošenjem novih zakonskih propisa te razumnim gospodarenjem i zaštitom prirodnih vrijednosti, primjenom naprednih tehnologija, integriranjem politike zaštite prirode u razvojne politike pojedinih sektora, uz praćenje pritisaka te uz stručni nadzor.
- Primjena održive poljoprivredne proizvodnje, odnosno poljoprivredno zemljište koristiti u skladu s načelima održivoga gospodarenja tlima.
- Korištenje proizvoda šuma i šumskog zemljišta u skladu s načelima održivoga gospodarenja šumama.
- Jačanje prostorno-razvojne strukture uravnoteženim policentričnim razvitkom temeljenim na opremljenosti kvalitetnom infrastrukturom, stvaranjem mreže gradova srednje i male veličine te uvažavanjem osobitosti prirodne i kulturne baštine kao važnih čimbenika nacionalnoga prostornog identiteta.

(http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html, Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, 02.03.2013.)

Održiva poljoprivreda je sustav uspješnog gospodarenja poljoprivrednim resursima koji udovoljava promjenjivim ljudskim potrebama uz istodobno održavanje ili povećanje kvalitete okoliša. Ona nastoji održati ili povećati plodnost tla, smanjiti rizike za okoliš, smanjiti potrošnju kemijskih sredstava te održati dostignutu razinu i osigurati rast proizvodnje.

Održiva poljoprivreda proizvodi kvalitetnu hranu, također održava prihode i zaposlenost na prihvatljivoj razini. Održiva poljoprivreda po svojim značajkama čini prijelaznu fazu načina proizvodnje od konvencionalne do ekološke proizvodnje. Koncept održive poljoprivrede još uvijek nije dostatno razrađena kao što nisu definirani ni njezini kriteriji i politika razvoja. (<http://www.slideshare.net/vviktoria/agroekonomija>, 02.03.2013.)

4. EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA NOSITELJ ODRŽIVOG RAZVOJA

Održivi razvoj poljoprivrede promiče se jačanjem ekološki osviještenog pristupa gospodarenja resursima, uspostavom sustava integrirane proizvodnje, primjenom dobre poljoprivredne prakse, provođenjem razvojnih i primijenjenih istraživanja, suradnjom sa stručnim i znanstvenim ustanovama u poljoprivredi te uspostavom javnih i privatnih savjetodavnih službi. (Zakon o poljoprivredi, Narodne Novine br. 149/09, 127/10, 50/12, 120/12.)

Ekološka proizvodnja ("organska", "biološka") poseban je sustav održivoga gospodarenja u poljoprivredi koji obuhvaća uzgoj bilja i životinja, proizvodnju hrane, sirovina i prirodnih vlakana te preradu primarnih proizvoda, a uključuje sve ekološki, gospodarski i društveno opravdane proizvodno-tehnološke metode, zahvate i sustave, najpovoljnije koristeći plodnost tla i raspoložive vode, prirodna svojstva biljaka, životinja i krajobraza, povećanje prinosa i otpornosti biljaka s pomoću prirodnih sila i zakona, uz propisanu uporabu gnojiva, sredstava za zaštitu bilja i životinja, sukladno s međunarodno usvojenim normama i načelima. (<http://www.poslovniforum.hr/poljoprivreda/eko.asp>, 04.03.2013.)

Biološka i krajobrazna raznolikost znatno je veća na ekološkim, nego li na konvencionalnim gospodarstvima. Ovako bi se najkraće rečeno, mogli sažeti rezultati brojnih znanstvenih studija provedenih širom svijeta na temu usporedbe biološke raznolikosti između ekoloških i konvencionalnih gospodarstava. Načelo odražavanja i poticanja biološke raznolikosti, ključ je uspjeha u ekološkoj poljoprivredi, budući da se ona temelji na pozitivnom korištenju biološke raznolikosti. (Ecologica, prosinac 2007., Ekološka poljoprivreda: petica za biološku raznolikost ,14:17)

4.1. Karakteristike konvencionalne poljoprivrede

Konvencionalna poljoprivredna proizvodnja je uz industriju i promet, najveći onečišćivač okoliša. Poljoprivredu od industrije i prometa razlikuje činjenica da su industrija i promet izvori onečišćenja, dok je poljoprivreda istovremeno i izvor onečišćenja, ali i njegova žrtva. Do onečišćenja okoliša dolazi uslijed proizvodnje i intenzivne upotrebe mineralnih gnojiva, pesticida, veterinarskih preparata i hormona, rada strojeva. No osim izravnih onečišćenja okoliša, konvencionalna poljoprivreda je uzrok i drugim ekološkim

degradacijama, poput gubitka biljnih i životinjskih vrsta, erozije tla i gubitka humusa, salinizacije tla³, eutrofikacije voda⁴ i drugo.

Pored toga, konvencionalna poljoprivreda sa svim popratnim sadržajima velik je izvor emisija stakleničkih plinova, te je ovisna o fosilnim gorivima (za tešku mehanizaciju te proizvodnju pesticida i mineralnih gnojiva), što je sve zajedno čini neodrživom, a posljedice su smanjivanje mogućnosti tla da kontinuirano proizvodi hranu, narušavanje stabilnosti ekosustava, doprinošenje klimatskim promjenama, teškim zdravstvenim posljedicama za ljude.

Konvencionalna poljoprivredna proizvodnja, tretirajući tlo isključivo kao „supstrat“ koji snabdijeva biljke hranjivima, i drži ih uspravno, zanemarila je stvarnu ulogu značenja tla. Rezultat je smanjena plodnost većine tala, odnosno gubitak humusa i humusnog sloja, gubitak strukture tla, smanjenje efektivne dubine, te onečišćenje tla pesticidima, teškim metalima i drugim nepoželjnim tvarima.

Erozija, gubitak površinskog, humusnog sloja tla uslijed vjetra i oborina, problem je koji poprima zabrinjavajuću dimenziju. Računa se da se na većini polja konvencionalne poljoprivrede, za svaku proizvedenu tonu žitarica erozijom gube još najmanje dvije tone tla. U praksi to znači da se godišnje na svakom hektaru gdje se proizvode žitarice izgubi oko 12 tona humusnog tla, što znači da humusni sloj iz godine u godinu postaje sve tanji, slikovitije rečeno pod našim nogama „raste“ pustinja. Rješavanje problema antropogene degradacije tla i gubitak plodnosti tla jedna je od ključnih zadaća ekološke poljoprivrede. (Znaor Darko, Zagreb 1996. Ekološka poljoprivreda, Što je to ekološka poljoprivreda, 19-29)

Usljed konvencionalnog načina proizvodnje nestale su pojedine biljne i životinjske vrste, a time i mnoga njihova staništa (biotopi). Ovi kompleksni eko-sustavi (bare, močvare, šume) ne samo da se odlikuju ljepotom i bogatstvom flore i faune, već imaju izuzetno značenje i

---

³ Zasoljena tla, do njih dolazi uslijed učestalog navodnjavanja - voda za navodnjavanje obično sadrži velike količine soli (Znaor Darko, Ekološka poljoprivreda, Zagreb 1996.)

⁴ Eutrofikacija – povećanje koncentracije mineralnih tvari u površinskim vodama (Znaor Darko, Ekološka poljoprivreda, Zagreb 1996.)

za funkcioniranje sveukupnog eko-sustava, naime oni djeluju kao filter pročišćavajući vodu od teških metala i drugih onečišćivača. Dakako uz njihov, vezan je i nastanak lijepih krajobraza. Konvencionalna poljoprivreda uslijed monokulturne proizvodnje, krčenja živih ograda i šuma, uništavanja terasa, zidova i ostalih anti-erozivnih pojaseva, te općenitog gubitka smisla za lijepo, posve je narušila ljepotu krajobraza mnogih regija. (Znaor Darko, Zagreb 1996. Ekološka poljoprivreda, Što je to ekološka poljoprivreda, 19-30)

U Hrvatskoj konvencionalna poljoprivreda nikada nije dosegla razvojni stupanj kao u daleko razvijenijim svjetskim zemljama. Dokaz tomu jest i priznanje o očuvanju okoliša u Hrvatskoj. Temeljem studije koju su izradili znanstvenici američkih sveučilišta Yale i Columbia, u koju su bile uključene 142 zemlje, Hrvatska se po očuvanju okoliša nalazi na odličnome 12 mjestu. Zbog takva statusa, kao i velikog udjela neobrađenih zemljišta, a time i nekontaminiranih kemijskim supstancama, Hrvatska ima izvrsne predispozicije za razvoj ekološke poljoprivrede. (hrcak.srce.hr/file/128719, 05.03.2013.)

4.2. Karakteristike ekološke poljoprivrede

Pod ekološkom, organskom ili biološkom poljoprivredom u široj javnosti se uglavnom misli na proizvodnju „zdrave hrane“, odnosno poljoprivrednu proizvodnju bez primjene agro-kemikalija (mineralnih gnojiva, pesticida, hormona). Za ekološku poljoprivredu može se reći da je to sustav poljoprivredne proizvodnje koji nastoji maksimalno iskoristiti potencijale određenog ekosustava, odnosno gospodarstva, stimulirajući, jačajući i harmonizirajući biološke procese pojedinih njegovih dijelova. (Ecologica, 2008. Znaor Darko, Ekološka poljoprivreda-čuvar prirode, okoliša i zdravlja br.17:5-11)

Ekološka poljoprivreda nije niti povratak na staro, povratak na poljoprivredu naših djedova. Naprotiv, ekološka poljoprivreda dio je suvremene poljoprivredne proizvodnje, trgovine i agronomske znanosti, te se upravo i temelji na njenim najnovijim spoznajama i dostignućima.

Ekološki proizvod je onaj proizvod, koji je proizveden i označen sukladno s odredbama Zakona o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda i propisa donesenih na temelju njega (Narodne novine 139/10). Stvarni ekološki proizvod označen je znakom ekološkog proizvoda, koji je jedinstvena propisana oznaka proizvoda koji su proizvedeni

sukladno s Zakonom o ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i propisima donesenim na temelju njega. (<http://www.ecologica.hr/ekoloska-poljoprivreda.aspx>, 05.03.2013.)

Osnovna načela ekološke poljoprivrede:

- Poticanje bioloških procesa na gospodarstvu pravilnim izborom gnojidbe, plodoređa, kultura, sorata i pasmina, te obradom tla i jačanjem otpornosti prema bolestima i štetnicima,
- Očuvanje tla, povećanje njegove plodnosti, biološke aktivnosti, sadržaja organske tvari i hranjiva, poboljšanje strukture tla i borba protiv erozije,
- Proizvodnja bez uporabe agrokemikalija (mineralna gnojiva, pesticidi, herbicidi, sintetički regulatori rasta i hormoni),
- Očuvanje raznolikosti biljnih i životinjskih vrsta, te očuvanje prirodnih bogatstava i raznolikosti krajobraza,
- Proizvodnja kvalitetnijih, a time i zdravijih namirnica,
- Smanjenje utroška energije i uporabe neobnovljivih prirodnih resursa (nafta, plin, treset),
- Podizanje materijalnog, socijalnog, intelektualnog i svekolikog položaja seljaka,
- Njegovanje razumijevanja za ritmove i zakone prirode, te stvaranje novih odnosa između čovjeka i prirode. (<http://www.ecologica.hr/ekoloska-poljoprivreda/proizvodaci/osnovna-nacela-ep.aspx>, 06.03.2013.)

Nit vodilja u ekološkoj poljoprivredi jest ideja da gospodarstvo mora predstavljati harmoničan, i što je moguće više zatvoren sustav glede kruženja organska i mineralne tvari, energije, reprodukcijskog materijala, te ekonomske samodostatnosti. (Ecologica, 2008. Znaor Darko, br.17:5-11)

4.3. Međunarodne organizacije i institucije koje skrbe o ekološkoj poljoprivredi

Ekološka poljoprivreda definirana je od strane Međunarodnog udruženja za razvoj organske poljoprivrede – International Federation of Organic Agriculture Movements

(IFOAM), te je prihvaćena u programima Organizacije ujedinjenih naroda (WHO i FAO)⁵, te Vijeća Europske unije (Uredba vijeća 2092/91 od 24. lipnja 1991. godine), gdje se provodi prema posebnim standardima i pravnim propisima, a zajednička radna skupina FAO/WHO pri UN-u radi na smjernicama za proizvodnju ekološke hrane.

IFOAM je osnovan 1972. godine s ciljem ujedinjenja nastojanja ljudi s raznih krajeva svijeta da unaprijede ekološku poljoprivredu kao ekološki, socijalno i gospodarski zdravu metodu poljoprivredne proizvodnje, koja ujedno minimalizira onečišćenje okoliša i iskorištenje neobnavljajućih prirodnih resursa. IFOAM danas okuplja oko 600 organizacija iz 85 zemalja svijeta. (Darko Znaor, 1996. Ekološka poljoprivreda, Međunarodne organizacije i institucije koje skrbe o eko-poljoprivredi :57)

Međunarodni sajam ekološke poljoprivrede BIOFACH je jedan od najvećih sajmova takve vrste u svijetu i najveća svjetska pozornica ekološke poljoprivrede. Održava se u razdoblju od 16. do 22. veljače u Nürnbergu, Republika Njemačka, a pokrovitelj sajma je IFOAM, što garantira primjenu strogih kriterija za izlagače, te isto tako konstantno visoku kvalitetu izloženih proizvoda. BIOFACH je od pionira i entuzijasta u proizvodnji ekoloških proizvoda prerastao u najveću svjetsku izložbu ekološke industrije. Republika Hrvatska po prvi put je 2009. godine sudjelovala na ovom prestižnom sajmu kao izlagač i to pod pokroviteljstvom Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja uz potporu Hrvatske gospodarske komore. Na taj način dobili smo mogućnost da se naglasi dostignuti nivo ekološke proizvodnje te kvaliteta i raznovrsnost ekoloških proizvoda naših proizvođača. (www.mps.hr, 06.03.2013.)

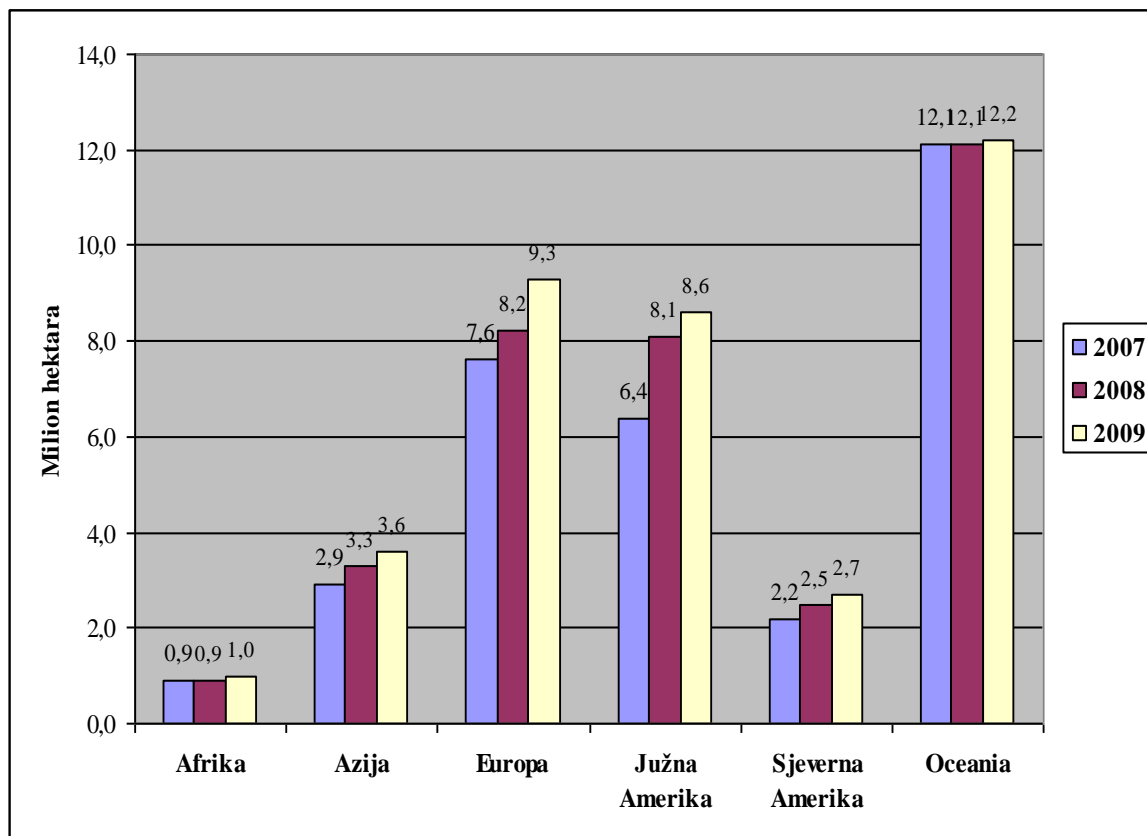
4.4. Ekološka poljoprivreda u svijetu i Europi

Prema službenim FiBL/IFOAM podacima („The World of Organic Agriculture – Statistics & Emerging Trends 2010“) iz veljače 2011. godine, u 2009. godini ekološku poljoprivredu prakticiralo je oko 1,8 milijuna certificiranih proizvođača iz 160 od 196 država svijeta na ukupnoj površini od 37,2 milijuna hektara, što je povećanje od 2 milijuna hektara ili 6% u odnosu na 2008. godinu.

---

⁵ FAO (Food and Agriculture Organization - Organizacija za hranu i poljoprivredu), WHO (World Health Organization - Svjetska zdravstvena organizacija)

Grafikon 1. Certificirane površine pod ekološkom proizvodnjom u svijetu u 2009. g

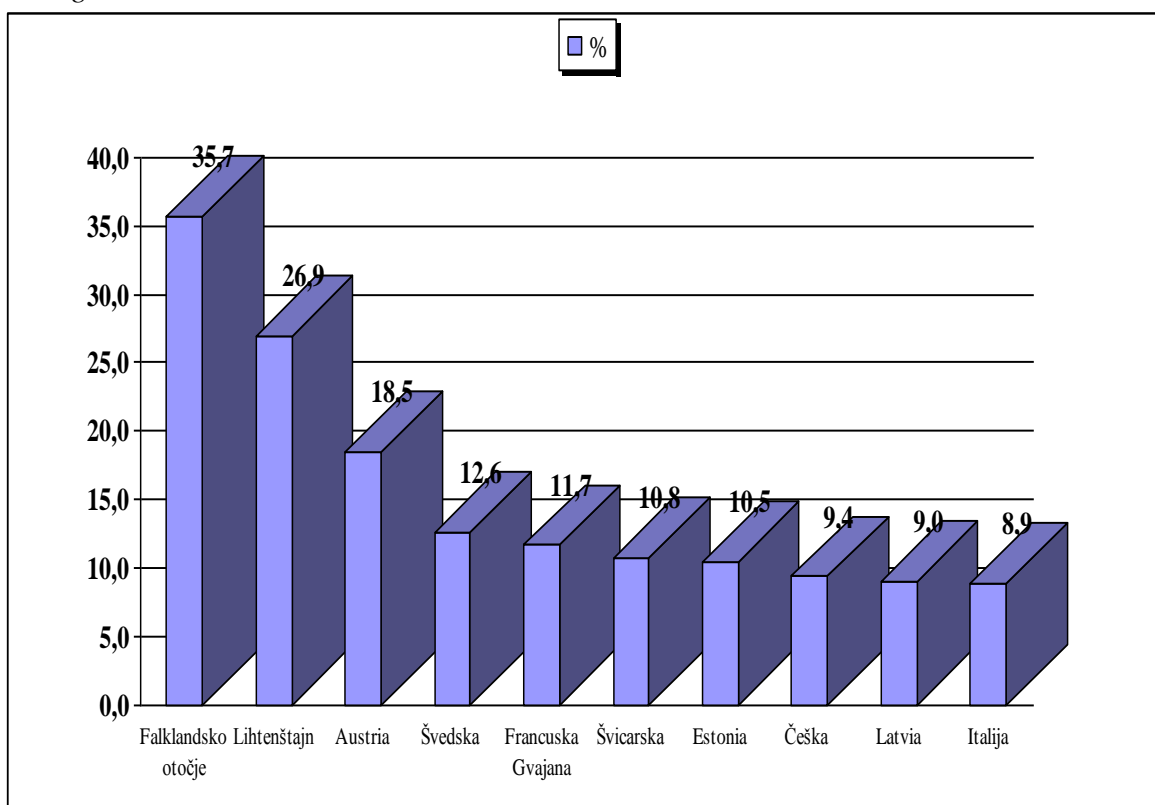
Izvor: <http://www.biofach.fibl.org/fileadmin/documents/en/news/2011/willer-2011-biofachworldoforganic.pdf> (05.03.2013.)

Najviše certificiranih površina pod ekološkom poljoprivredom u 2009. godini zabilježeno je u Oceaniji (poglavito u Australiji) - 12,2 milijuna hektara svjetskih površina, a slijedile su je Europa sa 9,3 milijuna hektara, Latinska Amerika sa 8,6 milijuna hektara, te Azija sa 3,6 milijuna hektara.

Od početka 1990-ih, ekološki uzgoj se brzo razvio u gotovo svim europskim zemljama. U 2009. godini u Europskoj uniji se ekološkom poljoprivredom bavilo 260.000 certificiranih ekoloških proizvođača koji su proizvodili na ukupnoj površini od 8,3 milijuna hektara, a što je predstavljalo 4,7% od ukupnih europskih poljoprivrednih površina.

Osim površina pod ekološkom poljoprivredom u Europi je u 2007. godini zabilježeno i blizu 10 milijuna hektara na kojima se sakupljalo ekološko samoniklo bilje i šumski plodovi te površine korištene za ispašu pčela, a što je predstavljalo 32,6 % ukupnih svjetskih površina.

Grafikon 2. Zemlje s najvećim udjelom ekološkog zemljišta u ukupnom zemljištu u 2009.godini

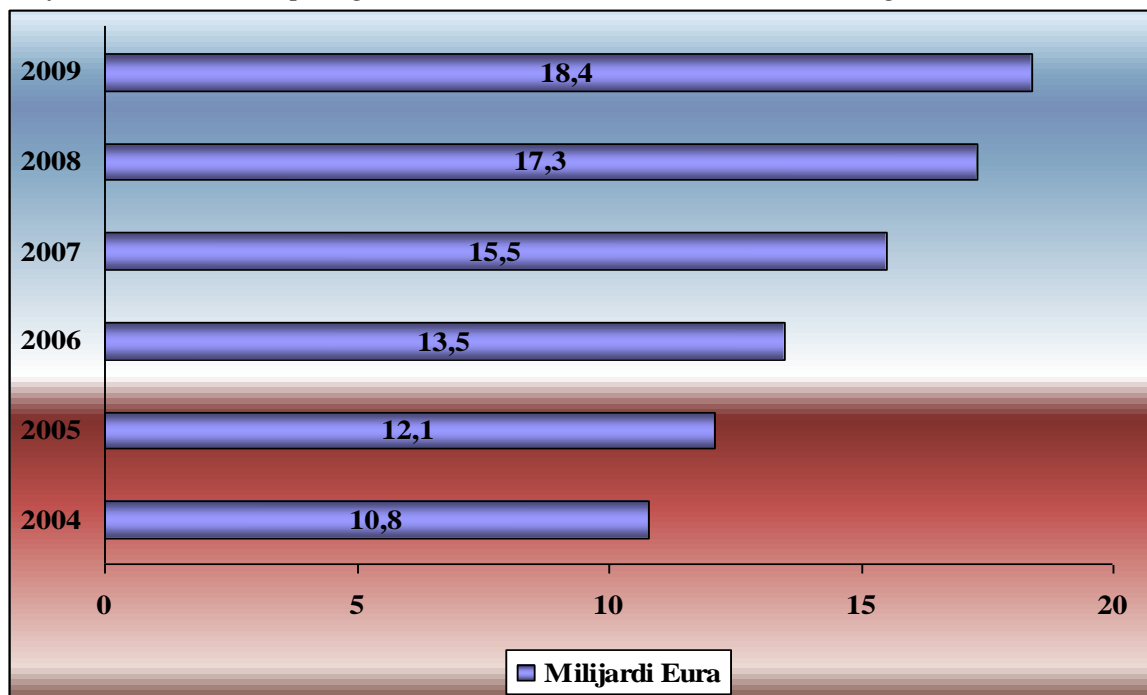
Izvor: http://www.ifoam.org/about_ifoam/around_world/eu_groupnew/workareas/What_is_Organic/EOC_fac_tsheet.pdf, 05.03.2013.

Od europskih zemalja Lihtenštajn predvodi u obradivim ekološkim površinama, čak 35,7% od svoje ukupne obradive površine pripada ekološkom uzgoju, slijede ga Austrija sa 18,5% ekoloških površina, Švedska sa 12,6% i Švicarska sa 10,8% ekoloških površina u ukupnom zemljištu u 2009. godini.

4.4.1. Europsko tržište ekološke hrane

Tržište ekološke hrane i pića u državama srednje i istočne Europe još uvijek je nerazvijeno, ali potražnja za ekološkim proizvodima raste u nekima od njih. Lokalna proizvodnja još uvijek je ograničena na primarne proizvode poput voća, povrća i žitarica te orijentirana na izvoz u zapadnu Europu gdje se dobar dio tih sirovina prerađuje i vraća kao finalni proizvod na tržište ovih zemalja. (Vlada Republike Hrvatske, Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede U Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011.-2016. godine)

Grafikon 3. Rast Europskog tržišta ekološke hrane od 2005. - 2009. godine

Izvor: (http://www.ifoam.org/about_ifoam/around_world/eu_groupnew/workareas/What_is_Organic/EOC_factsheet.pdf, 05.03.2013.)

Europsko tržište ekološke hrane i pića je najveće svjetsko tržište procijenjeno na 18,400 milijuna eura u 2009. godini. Po ukupnoj vrijednosti najznačajnija pojedinačna europska tržišta su njemačko s otprilike 5,9 milijardi eura, francusko s 3,3 milijarde eura, te britansko s oko 2,0 milijarde eura u 2010. godini. S druge strane, najveća potrošnja ekoloških proizvoda po glavi stanovnika (per capita) je u skandinavskim i alpskim državama. U Danskoj, Švedskoj, Švicarskoj i Austriji udio ekoloških proizvoda u ukupnoj potrošnji hrane i pića veći je od 4%, a Danci su najveći svjetski potrošači po glavi stanovnika. (http://www.ifoam.org/about_ifoam/around_world/eu_groupnew/workareas/What_is_Organic/EOC_factsheet.pdf 05.03.2013.)

4.5. Ekološka poljoprivreda u Republici Hrvatskoj

Unaprijediti kvalitetu života i održivi gospodarski razvitak ruralnih područja i osigurati socijalni, kulturni i demografski oporavak hrvatskog sela temeljni su ciljevi Akcijskog plana razvoja ekološke poljoprivrede. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja prepoznalo je ekološku poljoprivredu kao bitan poduzetnički koncept koji takve ciljeve može ostvariti i istovremeno biti u suglasju sa zaštitom prirode i okoliša i održanjem biološke raznolikosti.

Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede označava vrlo važan korak naprijed u potpori nacionalnoj ekološkoj proizvodnji hrane. Osnovni cilj je povećanje udjela površina pod ekološkom poljoprivredom u ukupnim poljoprivrednim površinama u Hrvatskoj do 2016. godine na 8%. Temelj ovakve projekcije razvoja je zabilježeni trend porasta površina pod ekološkom poljoprivredom u Hrvatskoj u razdoblju od 2006.-2009. godine od prosječno 33% godišnje, odnosno s 6.008 ha u 2006. na 14.193 ha poljoprivrednog zemljišta u 2009. godini.

Akcijski plan ima za cilj utvrditi što je potrebno kako bi se osigurao stabilan i dugoročan rast sektora ekološke poljoprivrede. Ovim planom želi se ubrzati razvoj ekološke poljoprivrede te prvenstveno osigurati opskrba domaćeg tržišta, a u narednim godinama osigurati i plasman ekoloških proizvoda na inozemnom tržištu. Nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju, opsežne mogućnosti u tom smislu bit će osigurane u okviru programa zaštite potrošača i kvalitete hrane.

Potrebno je stoga postupno uključivati u aktivnosti predstavnike zdravstvenog i obrazovnog sektora te osigurati da se tijela državne uprave kroz strateške dokumente bolje upoznaju s certificiranom ekološkom proizvodnjom. Ekološka poljoprivreda je u potpunosti integrirana u politiku ruralnog razvoja i ima strateško dugoročno značenje za održivi razvitak hrvatskog ruralnog prostora i poljoprivrede. Ekološka poljoprivreda je partner za održivu budućnost Hrvatske.

Opći ciljevi ekološke poljoprivredne proizvodnje jesu:

a) Uspostavljanje održivog sustava upravljanja u poljoprivredi koji:

- poštuje prirodne sustave i cikluse te održava i poboljšava očuvanje tla, vode, biljaka i životinja te njihovu međusobnu ravnotežu;
- pridonosi visokoj razini biološke raznolikosti;
- odgovorno koristi energiju i prirodne resurse poput vode, tla, organske tvari i zraka;
- poštuje visoke standarde dobrobiti životinja i posebice udovoljava potrebama životinja u odnosu na njihovu vrstu;

b) proizvodnja proizvoda visoke kakvoće;

c) proizvodnja širokog spektra hrane i drugih poljoprivrednih proizvoda koji odgovaraju zahtjevima potrošača za primjenom postupaka koji ne štete okolišu, zdravlju ljudi, bilja ili

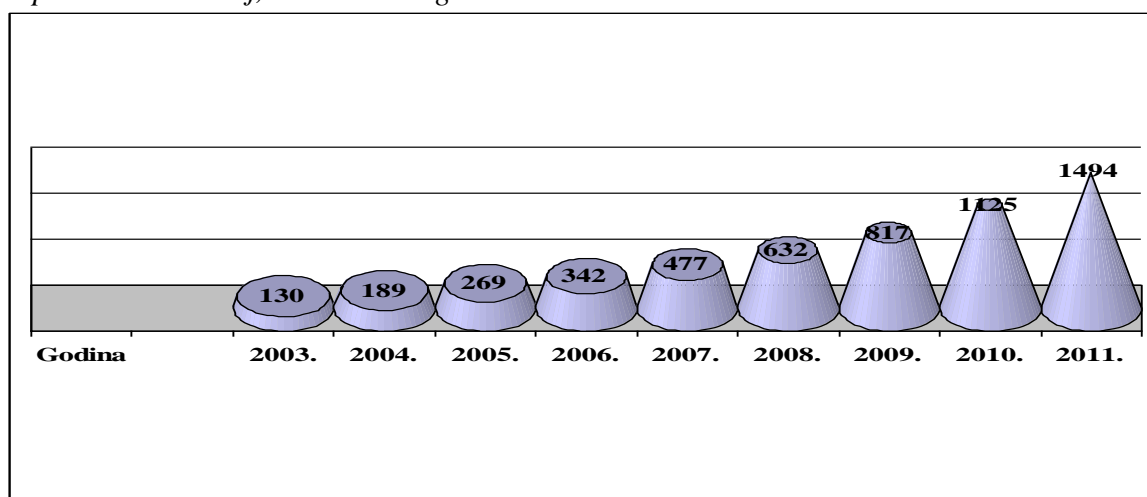
zdravlju životinja i njihovoj dobrobiti. (<http://www.mps.hr/UserDocsImages/strategije/AKCIJSKI%20PLAN%20RAZVOJA%20EKOLO%C5%A0KE%20POLJOPRIVREDE%20ZA%20RAZDOBLJE%2011-2016.pdf>, 06.03.2013.)

4.5.1. Ekološka biljna proizvodnja

Unatoč nesumnjivim prirodnim preduvjetima za razvitak ekološke poljoprivrede, a posebice jasno izraženoj agroekološkoj raznolikosti nacionalnog poljoprivrednog prostora, mora se konstatirati kako Hrvatska ulazi u skupinu rijetkih europskih zemalja u kojima je ovaj vid poljoprivredne proizvodnje još uvijek nedovoljno razvijen.

Dobro koordiniranim i dobro osmišljenim projektom razvoja ekološke poljoprivrede Hrvatska bi se relativno brzo mogla odlijepiti od začelja, štoviše, u kratko vrijeme izbiti na sam vrh europske eko-proizvodnje. Hrvatska ima brojne komparativne prednosti za razvoj eko-proizvodnje. Raznolikost klime, tla, poljoprivrednih kultura, te raznolikost strukture gospodarskih djelatnosti velika su prednost za razvoj ekološke poljoprivrede. Optimizam budi i činjenica da broj registriranih hrvatskih ekoloških proizvođača iz godine u godinu neprestano raste. (Darko Znaor, 1996. Ekološka poljoprivreda, ekološka poljoprivreda i prilike Hrvatske, 431-444)

Grafikon 4. Broj fizičkih i pravnih osoba upisanih u Upisnik ekoloških proizvođača u Republici Hrvatskoj, 2003.-2011. godina

Izvor: <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>, 01.03.2013.

Sustavno praćenje ekološke poljoprivredne proizvodnje u Hrvatskoj je započelo 2002. ustrojem Upisnika proizvođača u Ministarstvu poljoprivrede. Prve godine, u Upisniku su

bila samo 2 gospodarstva, a krajem 2011. godine evidentirano je 1.494 gospodarstava, tvrtki i zadruga koje se bave ovom vrstom proizvodnje.

Ekološka proizvodnja te 2002. godine odvijala se na 51,78 hektara, da bi u 2011. godini dosegla površinu od 32.036 hektara. Broj proizvođača i površine pod ekološkom poljoprivredom u tendenciji su porasta zahvaljujući potpori države, sufinanciranju stručnog nadzora i certifikacije od strane pojedinih županija, aktivnom sudjelovanju u edukaciji i informiranju poljoprivredne savjetodavne službe i aktivnom radu ekoloških udruga. Udio ekološke poljoprivrede u ukupnoj (konvencionalnoj) poljoprivredi je u 2011. godini dosegao 2,46 %.

Tablica 1. Površine u ekološkoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj

Površina (ha)	2002.	2003.	2004.	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.
Oranice	49,49	2.494	2.386	2.214	2.957	2.915	2.800	9.766	17.066	22.156
Voćnjaci		27	34	84	200	574	792	1.264	1.770	2.058
Vinogradi		43	30	30	31	74	212	191	400	614
Maslinici		2	3	26	36	82	100	228	322	600
Livade i pašnjaci		940	146	740	2.620	3.495	5.603	1.998	2.452	4.943
Ugar	2,28		3	27	101	40	100	84	156	452
Šume			52	60	58	86	82	315	444	352
Povrće						92	95	68	284	143
Ljekovito bilje						214	226	279	388	718
UKUPNO:	51,78	3.506	2.654	3.184	6.008	7.577	10.010	14.193	23.282	32.036

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>, 05.03.2013.

Tržište ekoloških proizvoda nije organizirano, djelomično uslijed nedostatnosti proizvoda, ograničenih preradbenih kapaciteta, te nedovoljne informiranosti potrošača. Cijena ekoloških proizvoda veća je za 20-50% u odnosu na konvencionalne proizvode. Ekološki proizvodi uvoze se uglavnom iz zemalja članica EU.

Broj proizvođača i površina pod ekološkom poljoprivredom u Republici Hrvatskoj u tendenciji je porasta zahvaljujući potpori države, sufinanciranju stručnog nadzora i certifikacije od strane pojedinih županija, aktivnom sudjelovanju u edukaciji i informiranju poljoprivredne savjetodavne službe i aktivnom radu ekoloških udruga. (<http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>, 07.03.2013.)

Republika Hrvatska treba uložiti ogroman napor da bi se približila europskom prosjeku ekološke proizvodnje u poljoprivredi. U 27 članica Europske unije 4,1% ukupnih poljoprivrednih površina pripada ekološkoj poljoprivredi, dok je u Hrvatskoj taj udio

2,46%. Najveći udio ekološke poljoprivrede u ukupnoj poljoprivredi imaju Austrijanci, s udjelom od približno 15%.

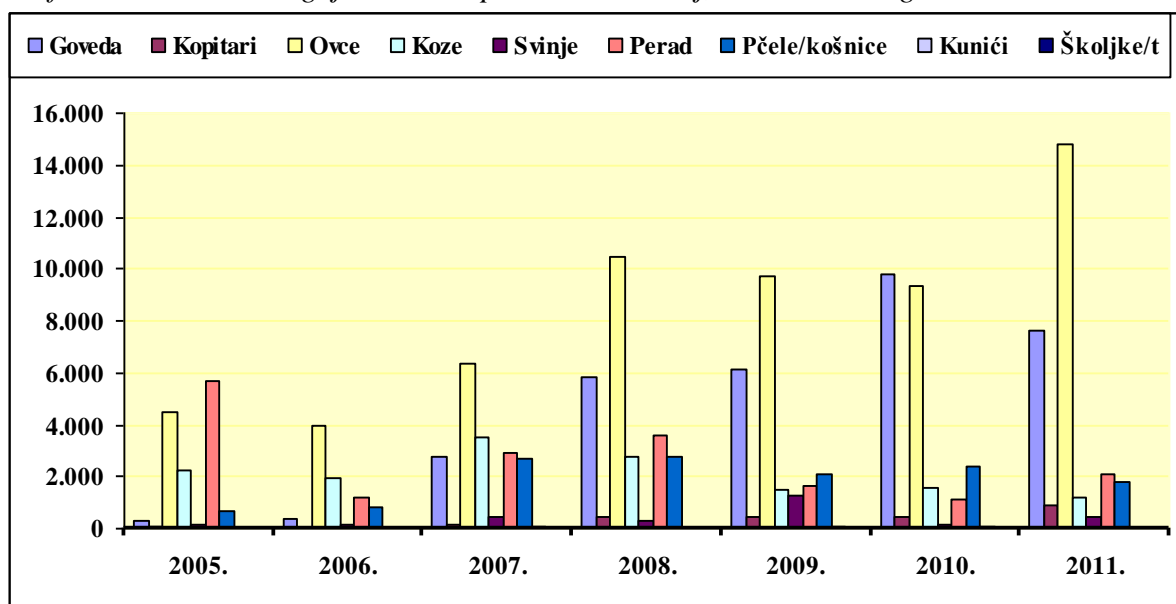
4.5.2. Ekološka stočarska proizvodnja

Ekološka stočarska proizvodnja u Hrvatskoj još uvijek je nedostavno razvijena i u ranoj fazi razvoja. Međutim, potencijali za proizvodnju postoje obzirom da su prirodni resursi bolje očuvani u odnosu na zapadno europske zemlje, udio zaštićenih područja iznosi 10%, a veliki dio površina (36,6%) je neobrađen. Interes za ovaj način proizvodnje je u znatnom porastu.

Uz opća pravila za proizvodnju na gospodarstvu, primjenjuju se i sljedeća pravila na ekološki uzgoj životinja:

- s obzirom na podrijetlo životinja,
- s obzirom na uzgojnu praksu i uvjete smještaja,
- s obzirom na rasplod,
- s obzirom na hranu za životinje,
- s obzirom na sprečavanje bolesti i veterinarsko liječenje,
- proizvodi namijenjeni za čišćenje i dezinfekciju objekata u kojima se drže životinje i njihove infrastrukture i opreme dopušteno je koristiti samo ukoliko su odobreni za uporabu u ekološkoj proizvodnji. (<http://www.mps.hr/default.aspx?id=7016>, 07.03.2013.

Grafikon 5. Ekološki uzgoj stoke u Republici Hrvatskoj, 2005. - 2011. godine

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, <http://www.mps.hr/default.aspx?id=7016>, 10.03.2013.

Republika Hrvatska u 2011. godini registriranih goveda u ekološkom uzgoju ima 7.646 što je smanjenje od 52% u odnosu na prethodnu godinu kada je broj goveda iznosio 9.796 grla. U 2011. godini najviše ekološki uzgojenih goveda imala je Osječko-baranjska županija 2.206 odnosno gotovo 22,5 % u odnosu na ukupan uzgoj u Republici Hrvatskoj, slijedi ju Sisačko-moslavačka županija sa 1.477 goveda u ekološkom uzgoju.

Može se konstatirati da je u 2011. godini zabilježen značajno smanjenje broja goveda, koza i pčelinjih košnica u odnosu na 2010. godinu. Mogući uzrok negativnog trenda je ukidanje dodatnih potpora za ekološki uzgoj životinja 2009. godine, koje su u prosjeku bile više za 30% od potpora za konvencionalni uzgoj, dok se osjetan pad broja pčelinjih košnica pripisuje globalnom fenomenu nestanka pčela. Hrvatski omjeri idućih godina sigurno će se mijenjati, za pretpostaviti je da će broj ekoloških proizvođača sigurno rasti, posebice promjenom kupovne moći građana.

4.5.3. Tržište ekoloških poljoprivrednih proizvoda

Potražnja za ekološkim proizvodima u Republici Hrvatskoj je u stalnom porastu, posebice kod urbanog stanovništva i inozemnih turista. Potrošači uglavnom preferiraju tradicionalne domaće proizvode specifične kakvoće koji su proizvedeni primjenom ekoloških načela. Međutim, nedostatak promocije i dostupnosti informacija o hrvatskim ekološkim proizvodima te potpuno nepoznavanje postupka označavanja (hrvatski znak „ekoproizvoda“) uzrokuje slabo razumijevanje prirode ekoloških proizvoda te potrošače navodi da sve lokalno proizvedene proizvode poistovjećuju sa ekološkim proizvodima (primjerice sajam „Eko-Etno“, ostali sajmovi i manifestacije).

Stoga se nameće potreba za snažnom i raznolikom promocijom ekološke poljoprivrede i ekoloških proizvoda putem organiziranih i osmišljenih nastupa ekoloških proizvođača na tržištu, a što uključuje promotivno angažiranje osoba iz javnog života, prezentacije u velikim trgovačkim lancima, zajednički nastup na specijaliziranim sajmovima certificirane ekološke hrane te izradu promotivno-informativnih web stranica o ekološkoj poljoprivredi po uzoru na Europsku uniju.

Turizam je prepoznat kao bitan marketinški kanal pod uvjetom da čuva prirodu i okoliš, te ne ugrožava prihvatni kapacitet ekosustava, odnosno zabranjuje megalomanske projekte i

betonizaciju. Nažalost, trenutna ponuda hrvatske ekološke poljoprivrede uglavnom se odnosi na domaće tržište uz još uvijek polupraznu potrošačku košaricu glede količine i raznolikosti proizvoda. Dok su svježi ekološki proizvodi uglavnom domaće proizvodnje, ekološke preradevine su uglavnom iz uvoza.

Istraživanje Centra za istraživanje tržišta (GfK)⁶ pokazuje da ekološki proizvedenu hranu u Hrvatskoj kupuje samo oko 9% građana, dok je 2009. godini organski uzgojenu i proizvedenu hranu kupovalo 14% građana. Čak 66% građana ne kupuje ekološku hranu, dok ponekad za tim skupljim proizvodima posegne oko 24% građana, a njih je u 2009. godini bilo 32%. Najvažniji razlog pada potrošnje ekološke hrane njezina je cijena, koja je prosječno veća i do 30% u odnosu na obične prehrambene proizvode.

Kako bi se udjel ekološke hrane na tržištu povećao ili dugoročno zadržao na istoj razini, potrebno je veću pozornost posvetiti zahtjevima potrošača kojima treba pružiti bolju informaciju o načelima i ciljevima ekološke poljoprivrede, kao i o njezinim pozitivnim učincima na okoliš.

U razvoju lokalnog tržišta, lokalne samouprave trebaju uložiti poseban napor kako bi se potaknula institucijska kupovina ekoloških proizvoda putem javnih kuhinja u vrtićima, školama i bolnicama čime se stvaraju i odgajaju generacije ekološki odgovornih građana. Također je potrebno promovirati alternativne distribucijske kanale (lokalni sajmovi i tržnice) kao i prikladnu tržišnu infrastrukturu kroz partnerstvo veletrgovaca i trgovaca.

Kako bi se ekološka proizvodnja u Osječko-baranjskoj županiji razvila potrebno je stvarati i razvijati navike potrošača, ali i osigurati kontinuiranu opskrbu prodavaonica eko proizvodima, odrediti najpovoljnija područja za takvu proizvodnju, stvarati brend, te educirati proizvođače.

---

⁶ GfK Grupa vodeći je istraživački institut srednje i istočne Europe. Prema ukupnom prihodu spada među 4 najveća istraživačka poduzeća u svijetu (treći u Europi). Svi istraživački projekti GfK Centra za istraživanje tržišta provode se u skladu s odredbama "Međunarodnog kodeksa za provedbu tržišnih i drugih istraživanja"

Hrvatska raspolaže velikim potencijalima za razvoj ekološke poljoprivrede, koje čine razmjerno očuvane poljoprivredne površine unutar različitih klimatsko-ekoloških areala. S obzirom na to da je još u velikoj mjeri ovisna o uvozu hrane, nužno je intenzivirati napore za odgovarajuće vrednovanje te resursne osnove s ciljem proizvodnje organski uzgojenih proizvoda, odnosno zdrave hrane, to više što je riječ o eminentno turističkoj zemlji koja mora zadovoljiti i povećane sezonske potrebe turističkog tržišta, koje upravo i daje prednost takvim proizvodima.

Takvom orijentacijom Hrvatska će uskladiti razvoj svoje poljoprivrede s tendencijama u razvijenijim državama Europske unije, s perspektivom ostvarivanja kompleksnijih ciljeva održivog razvoja, što je i strateški cilj svake države, odnosno odgovorne društvene zajednice na svim razinama prostornog razvoja. (hrcak.srce.hr/file/128719, 08.03.2013.)

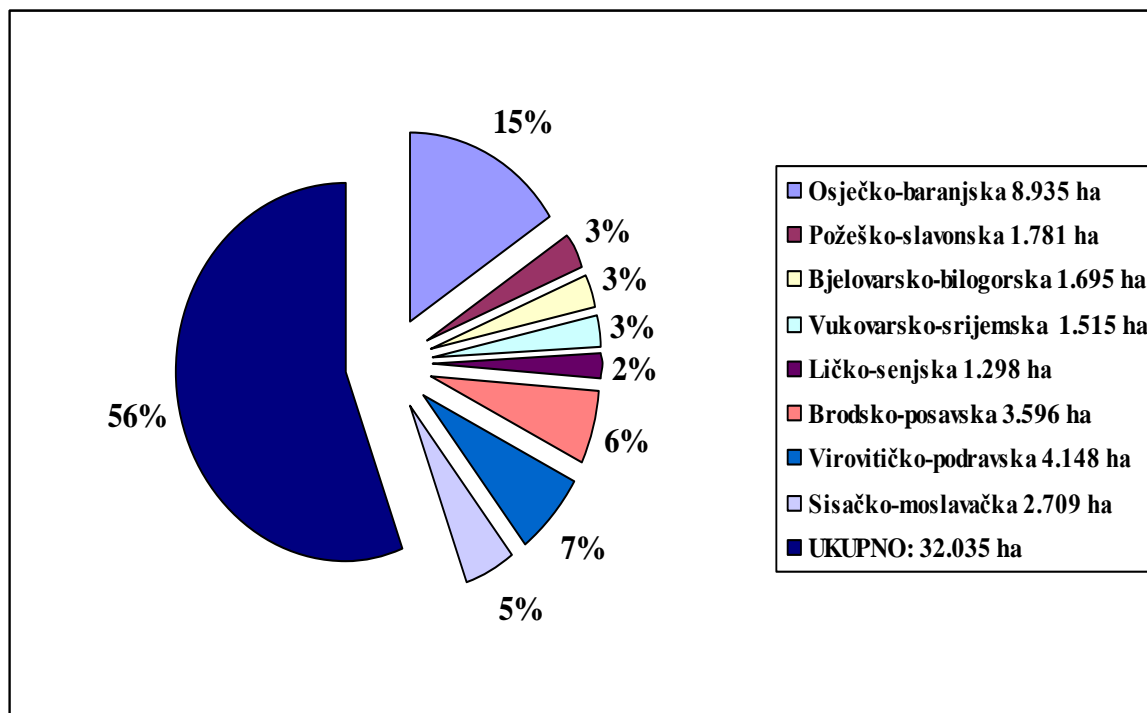
4.6. Značaj ekološke poljoprivrede u Osječko-baranjskoj županiji

Područje Osječko-baranjske Županije predstavlja jedno od najintenzivnijih područja poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj, s 212.013 ha poljoprivrednih površina od toga oranica i vrtova 201.705 ha, voćnjaka 3.564 ha, vinograda 2.083 ha, livada 2.641 ha, pašnjaka 2.020 ha, te 99.028 ha šuma (Županija u brojkama 2008., prosinac 2008.).

Osim tradicionalne poljoprivredne proizvodnje na području Osječko-baranjske županije javlja se sve veći interes za ekološku proizvodnju hrane. Na ovom području djeluje Prvi hrvatski cluster ekološke proizvodnje, zatim Biopa, udruga za organsko-biološku proizvodnju iz Osijeka, koja okuplja proizvođače zainteresirane za ovaj način proizvodnje, a ujedno ima i edukacijski značaj. (<http://www.hgk.hr/category/zk/osijek>, 07.03.2013.)

Mogućnosti za ekonomski razvitak i poboljšanje uvjeta življenja na području Osječko-baranjske Županije nalaze se prije svega u prirodnim resursima, očuvanom okolišu, relativno nezagađenom tlu, bogatstvu vodotokova, umjerenoj klimi što omogućava bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta, dobrom zemljopisnom položaju, izgrađenosti infrastrukture i napose u ljudskom potencijalu.

Grafikon 6. Površine pod ekološkom poljoprivredom po županijama, 2011. g. po ha

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>, 10.03.2013.

Regionalno, najviše registriranih površina pod stručnim nadzorom u 2011. godini zabilježeno je u Osječko-baranjskoj županiji 8.935 ha, slijedi ju Virovitičko-podavska županija sa 4.148 ha, te Brodsko-posavska sa 3.596 ha, Požeško-slavonska 1.781 ha i Bjelovarsko-bilogorska županija sa 1.695 ha površine pod ekološkom proizvodnjom.

U tri slavonske županije (Osječko-baranjskoj, Brodsko-posavskoj i Požeško-slavonskoj) nalazi se 44% površina hrvatske ekološke poljoprivrede i 34% gospodarstava koja su upisana u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji za 2011. godinu.

Prema broju subjekata upisanih u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji za 2011. godinu vodeće mjesto zauzima Osječko-baranjska županija sa 365 upisanih u Upisniku subjekata u ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, a slijedile su je Sisačko-moslavačka 148 upisanih proizvođača, zatim grad Zagreb koji ima 107 registriranog proizvođača, ali se njihova proizvodnja u najvećem broju odvija u ostalim dijelovima Hrvatske.

Tablica 2. Broj fizičkih i pravnih osoba u ekološkoj poljoprivredi po županijama

Županija	Broj proizvođača 2008.	Broj proizvođača 2009.	Broj proizvođača 2010.	Broj proizvođača 2011.
Grad Zagreb	44	57	91	107
Zagrebačka	61	84	67	80
Splitsko-dalmatinska	17	25	41	76
Osječko-baranjska	89	116	290	365
Istarska	18	25	40	55
Požeško-slavonska	27	33	37	54
Šibensko-kninska	10	12	19	21
Koprivničko-križevačka	17	19	19	21
Bjelovarsko-bilogorska	46	61	65	73
Međimurska	13	19	21	25
Karlovačka	23	27	44	66
Vukovarsko-srijemska	28	32	24	41
Varaždinska	14	17	19	22
Ličko-senjska	9	11	8	13
Brodsko-posavska	39	44	52	92
Virovitičko-podravsko	23	29	52	82
Sisačko-moslavačka	94	123	128	148
Zadarska	28	41	34	48
Krapinsko-zagorska	9	14	17	23
Dubrovačka	5	8	22	33
Primorsko-goranska	18	20	35	49
UKUPNO:	632	817	1125	1494

Izvor: Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>, 10.03.2013.

Osječko-baranjska županija prednjači pred svim ostalim hrvatskim županijama, u odnosu na broj površina pod ekološkom proizvodnjom, a isto tako i prema broju fizičkih i pravnih osoba upisanih u Upisnik ekoloških proizvođača. Prateći statističke podatke, za pretpostaviti je da će u nadolazećim godinama ta brojka bit impresivnija.

4.6.1. Programi poticanja poljoprivrede na području Osječko-baranjske županije

Osječko-baranjska županija pokrenula je niz projekata putem Upravnog odjela za poljoprivredu i ruralni razvoj s ciljem razvoja i unaprjeđenja poljoprivrede i gospodarstva na području Županije.

Županija je potrebna financijska sredstva za provedbu razvojnih projekata u poljoprivredi osigurala iz prihoda od prodaje i zakupa državnog poljoprivrednog zemljišta, sukladno Pravilniku o uvjetima i načinu korištenja sredstava ostvarenih od prodaje, zakupa,

dugogodišnjeg zakupa poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske i koncesije ribnjaka (Zakon o poljoprivrednom zemljištu, Narodne novine br. 45/09.).

Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj u okviru svog djelokruga provodi projekte za unaprjeđenje područja biljne proizvodnje, stočarske proizvodnje, navodnjavanja, sređivanja zemljišnih knjiga i informatizaciju, kao i nove projekte koji će biti realizirani tijekom narednih godina, a kojima je cilj unaprjeđenje poljoprivrede.

U procesu prilagodbe sustavu Zajedničke poljoprivredne politike EU (ZPP), hrvatska poljoprivredna politika i hrvatska poljoprivreda pretrpjele su velike promjene, a također i zbog toga što važeći sustav nije mogao odgovoriti izazovima globalnih promjena koje se itekako odražavaju i na hrvatske proizvođače i hrvatski ruralni prostor. Utvrđeni dugoročni ciljevi hrvatske agrarne politike sukladni su ciljevima Zajedničke poljoprivredne politike.

U skladu s navedenim donesen je Zakonom o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju, kojim se uređuju državne potpore poljoprivredi u obliku izravnih plaćanja poljoprivrednim gospodarstvima za razdoblje 2011.-2014. godine, posebne potpore poljoprivredi i mjere ruralnog razvoja.

Zakon o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju propisao je pored ostalog i mjere koje mogu financirati jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave. Prema članku 6. stavak 1. navedenog Zakona jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu financirati mjere ruralnog razvoja, te određene mjere posebne potpore poljoprivredi sukladno odredbama Zakona i pratećih propisa. Jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave ne mogu financirati mjere koje se temelje na cijeni, količini, jedinici proizvodnje i/ili jedinici sredstava proizvodnje.

Sukladno navedenim zakonskim odredbama, Skupština Županije je donijela Odluku o poticanju poljoprivrede i ruralnog razvoja na području Osječko-baranjske županije ("Županijski glasnik" broj 4/11. i 4/12.), kojom se uređuje poticanje poljoprivrede i ruralnog razvoja, a s njezinim stupanjem na snagu prestala je važiti dosadašnja Odluka o poticajima u razvoju poljoprivrede na području Osječko-baranjske županije ("Županijski glasnik" broj 18/08., 14/09. i 1/10.).

Navedenom Odlukom su utvrđeni uvjeti, način i postupak poticanja poljoprivrede kroz dodjelu potpora koje se provode kao:

- Mjere ruralnog razvoja za unaprjeđenje poljoprivrede
  - potpora za kapitalna ulaganja u navodnjavanje kod podizanja novih voćnjaka
  - potpora za kapitalna ulaganja u proizvodnju, skladištenje i preradu poljoprivrednih proizvoda
  - potpora za kapitalna ulaganja u unaprjeđenje i čuvanje kvalitete mlijeka
  - potpora za kapitalna ulaganja u uspostavu higijensko-zdravstvene zaštite u stočarstvu
  - potpora za osiguranje od mogućih šteta proizvodnji u poljoprivredi.
- Posebne potpore poljoprivredi
  - potpore za istraživačke projekte u poljoprivredi
  - potpore za pomoć oštećenima od elementarnih nepogoda u poljoprivredi
  - potpore sudionicima manifestacija
  - potpore edukaciji poljoprivrednika
  - potpora za proizvodnju autohtonih proizvoda
  - potpora malim poduzetnicima u poljoprivredi.
- Potpore za uređenje ruralnog prostora.
- Potpora za poboljšanje i povećanje produktivnosti tla.

Pojedini prethodno navedeni projekti su nastavak ranije započetih projekata, a pojedini su novi projekti utvrđeni sukladno propisima koji reguliraju potpore u poljoprivredi i ruralnom razvoju.

Model integralnog pristupa u razvoju Županije i pravilno korištenja prostorno-ekoloških, prometnih, kulturno-povijesnih i ljudskih resursa je put za postizanje razvojnih ciljeva uz uvažavanje načela "održivog razvoja". (Osječko-baranjska županija, Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj, Informacija o programima poticanja poljoprivrede na području Osječko-baranjske županije, Osijek, siječanj 2013. godine)

4.7. Zakonska regulativa ekološke proizvodnje

Republika Hrvatska je prihvatila međunarodne norme i donijela paket zakona i propisa koji reguliraju ekološku proizvodnju. Pravnu osnovu u sektoru ekološke poljoprivrede čini Zakon o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (Narodne Novine 139/10) koji je usklađen s Uredbom Vijeća (EZ-a) br. 834/2007.

Zakonom su uređena slijedeća pitanja:

- ciljevi i načela ekološke proizvodnje;
- proizvodna pravila u biljnoj proizvodnji, stočarstvu i akvakulturnoj proizvodnji;
- proizvodna pravila za prerađene proizvode, morske alge i kvasce;
- vođenje upisnika, osnivanje stručnog povjerenstva za ekološku proizvodnju;
- označavanje ekoloških proizvoda, uporaba pojmova koji se odnose na ekološku proizvodnju;
- sustav kontrole u ekološkoj proizvodnji;
- uvoz iz trećih zemalja;
- upravni i inspekcijski nadzor.

Temeljem Zakona doneseni su slijedeći podzakonski akti:

- Pravilnik o preradi, pakiranju, prijevozu i skladištenju ekoloških proizvoda (NN br.129/09),
- Pravilnik o označavanju hrane i hrane za životinje u ekološkoj proizvodnji (NN br. 25/11).
- Pravilnik o uvjetima i načinu upisa u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji (NN br.39/11),
- Pravilnik o stručnoj kontroli u ekološkoj proizvodnji (NN br. 68/11),
- Pravilnik o ekološkoj proizvodnji u akvakulturi (NN br. 153/11)

Inspekcijski nadzor nad provedbom Zakona i propisa donesenih na temelju njega obavlja poljoprivredna inspekcija nadležnog tijela. (<http://www.mps.hr/default.aspx?id=7982>, 10.03.2013.)

4.7.1. Potpora ekološkoj proizvodnji

Zakon o državnoj potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju (Narodne novine br. 92/10, 127/10 i 124/11) propisuje vrste državne potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju, uvjete za ostvarivanje državne potpore i korisnike državne potpore.

Iznosi osnovnog plaćanja uvećanog za plaćanje za ekološku poljoprivredu dosežu i preko 6.000,00 kn po jedinici površine (povrće, višegodišnji nasadi) odnosno do 4.600,00 kn za oranice te do 1.800,00 kn za livade i pašnjake. (<http://www.mps.hr/default.aspx?id=8614>, 10.03.2013.)

4.7.2. Organizacije i institucije usmjerene na razvoj ekološke proizvodnje

Institucijska potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju obuhvaća djelovanje središnjih tijela državne uprave, jedinica područne (regionalne) i lokalne samouprave, ustanova za pružanje stručnih usluga u poljoprivredi i ruralnom razvoju, komora te različitih oblika stručnog i interesnog povezivanja poljoprivrednih gospodarstava. (Zakon o poljoprivredi, Narodne Novine br. 149/09, 127/10, 50/12 i 120/12.)

Na području Osječko-baranjske županije djeluju institucije usmjerene na razvoj ekološke proizvodnje:

Biopa – Udruga za Organsko-biološku proizvodnju osnovana je 1997. godine kao nevladina, neprofitabilna i nepolitička udruga fizičkih i pravnih osoba, čiji članovi proizvode, prerađuju, prodaju i troše ekološke proizvode. Udruga okuplja više desetaka članova, pravnih i fizičkih osoba, obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja se djelomično ili isključivo bave ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom. Udruga članovima pruža različite stručne informativne i savjetodavne usluge vezane uz razvoj i nadzor nad ekološkom poljoprivrednom proizvodnjom. Rješenjem Ministarstva poljoprivrede i šumarstva od 02. srpnja 2002. godine Biopa je ovlaštena kao nadzorna stanica za nadzor nad ekološkom proizvodnjom poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda i kao pravna osoba za provedbu postupka potvrđivanja u ekološkoj proizvodnji. (Osječko-baranjska županija, Vodič kroz ekološku poljoprivrednu proizvodnju u Osječko-baranjskoj županiji, 2009.)

Poljoprivredni fakultet u Osijeku je osnovan 18. listopada 1960. godine kao prva visokoškolska ustanova ovoga dijela Republike Hrvatske pod nazivom Visoka poljoprivredna škola. Institucija je osnovana kao izraz pojačane potrebe za visokoškolskim kadrom iz oblasti poljoprivrede te se poklapa s vremenom uvoženja i primjene novih tehnologija u biljnoj proizvodnji, nove poljoprivredne mehanizacije i novog sortimenta kulturnog bilja s pojačanim zahtjevima za uvjetima uzgoja. Od nastanka do danas, fakultet je jačao svoju kadrovsku i materijalnu osnovu. Progresivni trend razvoja Poljoprivrednog fakulteta izražavao se i jačanjem znanstvenoistraživačke djelatnosti i suradnje s poljoprivrednim gospodarstvenim organizacijama. (Osječko-baranjska županija, Vodič kroz ekološku poljoprivrednu proizvodnju u Osječko-baranjskoj županiji, 2009.)

Prehrambeno tehnološki fakultet u Osijeku osnovan je 1976. godine. Namjera je osnivača prehrambenoj industriji slavonsko-baranjske regije osigurati visokostručne kadrove koji bi na osnovi teoretskih i praktičnih znanja stečenih tijekom studija mogli osuvremeniti ovu industriju. "Prehrambena tehnologija", prema definiciji Institute of Food Technologists (IFT) iz 1964. godine, je primjena znanosti i inženjerstva u proizvodnji, preradi, pakiranju, distribuciji, pripremanju i upotrebi hrane. U okviru fakulteta aktivno se radi na različitim domaćim i međunarodnim znanstveno istraživačkim projektima, tehnologijskim projektima kojima se želi unaprijediti proizvodnja hrane i pokrenuti gospodarski razvoj Slavonije i Baranje.

Poljoprivredni institut Osijek je organizacija za istraživanje i razvoj u biotehničkim znanostima. Prvi počeci organizacije javljaju se još 1878. godine kada je u Osijeku ustrojeno „Gospodarsko pokušalište“. Preimenovano je u Poljoprivredni institut Osijek 21. siječnja 1961. godine. Do 1993. godine Institut je djelovao kao sastavni dio Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, dok od 1993. godine djeluje kao javni institut u vlasništvu Republike Hrvatske i u nadležnosti Ministarstva znanosti i tehnologije. Temeljna djelatnost Poljoprivrednog instituta Osijek je istraživanje i razvoj u biotehničkim znanostima, odnosno znanstveno-istraživački, edukativni i stvaralački rad u poljoprivredi. (Osječko-baranjska županija, Vodič kroz ekološku poljoprivrednu proizvodnju u Osječko-baranjskoj županiji, 2009.)

Hrvatska poljoprivredna komora osnovana je 9. ožujka 2009. godine Zakonom o poljoprivrednoj komori, (Narodne Novine 30/09 i 127/10). U njenom sastavu nalazi se i

Javna poljoprivredno savjetodavna služba (JPSS) Hrvatske poljoprivredne komore (HPK). Komora je osnovana s ciljem: promicanja, zaštite i zastupanja interesa članova Komore, edukacije i savjetovanja članova Komore, pružanja potpore članovima Komore u svrhu unapređenja poljoprivredne proizvodnje i ruralnog prostora i promicanja vrijednosti i važnosti očuvanja i unapređenja poljoprivrede i ruralnog prostora u ukupnom društveno-gospodarskom razvitku zemlje. (Osječko-baranjska županija, Vodič kroz ekološku poljoprivrednu proizvodnju u Osječko-baranjskoj županiji, 2009.)

4.7.3. Postupak upisa proizvođača u Upisnik ekoloških proizvođača

Postupak za dobivanje znaka "ekoproizvod" pokreće se podnošenjem pismenog zahtjeva za dodjelu znaka ekoproizvod koji proizvođač podnosi Ministarstvu poljoprivrede. Popis pravnih i fizičkih osoba upisanih u Upisnik proizvođača u ekološkoj proizvodnji poljoprivrednih proizvoda objavljuje se u Narodnim novinama. (<http://demo.multilink.hr/2005/eko-etno/Home.aspx?PageID=95>, 05.03.2013.)

Postupak upisa proizvođača u Upisnik ekoloških proizvođača se sastoji od niza aktivnosti, a osnovni preduvjet da bi poljoprivredno gospodarstvo dobilo status organskog proizvođača, je činjenica da mora provesti dvije do tri godine u "prelazno-organskoj proizvodnji". To je potrebno zbog "čišćenja" tla, odnosno otklanjanja ostataka pesticida u tlu do pravilnikom određene prihvatljive razine.

Prva aktivnost je upoznati se sa zakonskom regulativom koja regulira ekološku poljoprivrednu proizvodnju i preradu.

Druga aktivnost je obratiti se jednoj od nadzornih stanica i zatražiti stručni nadzor. U Republici Hrvatskoj su ovlaštene slijedeće nadzorne stanice:

1. BIOINSPEKT d.o.o. za nadzor u ekološkoj proizvodnji i služba za potvrđivanje (certifikat), Đakovština 2, Osijek,
2. PRVA EKOLOŠKA STANICA, Kuraltova 8, Zagreb,
3. HRVATSKE ŠUME d.o.o. Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2, Zagreb,
4. AGRIBIOCERT – zadruga za obavljanje stručnog nadzora i ugovornu kontrolu robe, Veli dvor 11, Omišalj,

5. BIOTECHNICON – PODUZETNIČKI CENTAR d.o.o., Hrvatskih iseljenika 30, Split,
6. TRGO-INVEST d.o.o. D. Rakovca bb, Bukovlje,
7. AUSTRIA BIO GARANTIE d.o.o., Ruđera Boškovića 70, Kotoriba,

Treća aktivnost započinje nakon što je Nadzorna stanica izvršila prvi stručni nadzor i dostavila zapisnik o prvom stručnom nadzoru, Ministarstvu poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja predaje se zahtjev za upis u Upisnik ekoloških poljoprivrednih proizvođača.

Četvrta aktivnost započinje dostavljanjem navedene dokumentacije, ispinjavaju se uvjeti za upis u Upisnik ekoloških poljoprivrednih proizvođača. Rješenje o upisu izdaje Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, a objavljuje se u Narodnim novinama.

Peta aktivnost – nakon upisa u Upisnik, od pravne osobe za provedbu postupka potvrđivanja traži se potvrđnica (certifikat). Dobivanjem potvrđnice, proizvod se može označiti kao ekološki stavljajući na njega znak „ekoproizvod”. Dobiva se na vrijeme od jedne godine, ili jedne vegetacije i uz deklaraciju potvrđuje kvalitetu proizvoda.

Deklaracija ekološkog proizvoda obvezatna je za svaki proizvod, a mora sadržavati najmanje naziv i tip proizvoda, naziv i adresu proizvođača i uvoznika, natpis “ekoproizvod” te druge podatke propisane Zakonom i propisima donesenima na temelju Zakona. (<http://www.mps.hr/>, 10.03.2013.)

Slika 1. Znak ekološkog proizvoda

Izvor: <http://www.poduzetnistvo.org/news/dok-mavrovic-propada-broj-ekoproizvodaca-raste>, 10.03.2013.

Znak “ekoproizvod” je garancija da je proizvod proizveden sukladno propisima o ekološkoj proizvodnji, a koristi pri označavanju, reklamiranju i prezentiranju proizvoda koji udovoljavaju odredbama Zakona o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda. Znak se dobiva na vrijeme od jedne godine, ili jedne vegetacije i uz deklaraciju potvrđuje kvalitetu proizvoda. Dobivanje znaka povezano je s cijelim sustavom kako proizvodnje tako i stručnog nadzora, te certifikacije. Pravo na korištenja znaka “ekoproizvod” na svojim proizvodima imaju proizvođači koji su od pravne osobe za postupak potvrđivanja ishodili dokument zvan potvrdnica (certifikat).

Ekoznak se koristi pri označavanju, reklamiranju i prezentiranju proizvoda koji udovoljavaju odredbama Zakona o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda. (<http://www.mps.hr/>, 10.03.2013.)

5. MEĐUOVISNOST EKOLOŠKE PROIZVODNJE I ODRŽIVOG TURIZMA

Ruralni turizam je skupni naziv za različite aktivnosti i oblike turizma koji se razvijaju izvan područja gradova i područja na kojima se razvijao masovni turizam. Ruralna područja u Hrvatskoj zauzimaju više od 90% teritorija, točnije 91,6% i obilježava ih velika bio i društvena raznolikost.

Prema spoznajama i primjerima dobre prakse idealno eko-gospodarstvo je gospodarstvo mješovitog tipa, s biljnom i stočarskom proizvodnjom, koje je organizirano na način da predstavlja harmoničnu cjelinu koja zadovoljava većinu potreba iz vlastitih izvora, te minimalizira "uvoz", unos istih sa strane, odnosno izvan samog gospodarstva.

Ruralni turizam, osobito turizam na seljačkim gospodarstvima je bitna sastavnica ukupnog, održivog ruralnog razvitka (obnove sela, revitalizacije ruralnog prostora i razvoja ruralne turističke destinacije). (<http://demo.multilink.hr/2005/eko-etno/Home.aspx?PageID=93> 10.03.2013.)

U prilog navedenom govori činjenica da Hrvatska posjeduje znatne gospodarske, kulturne i prirodne uvjete za razvitak ruralnog prostora. Uz tradicionalnu proizvodnju i pripremu hrane, naime, ravnopravno treba uključiti i seoski turizam kao dopunsku djelatnost i to u sklopu obnove sela i cjelokupnog razvitka ruralnog prostora. Različitim oblicima ruralnog turizma postiže se povezivanje turizma i poljoprivrede, kao komparativnih prednosti.

Program održivog razvitka ruralnih prostora ide smjerom razvitka turizma u harmoničnom odnosu prirode i ljudi koji tu žive, odnosno s prirodnom i kulturno-povijesnom baštinom, te međusobnim povezivanjem različitih aktivnosti i mjera u seoskim područjima.

Ruralnom turizmu nužna je pomoć resornih ministarstava kako bi se unaprijedio ukupan turistički proizvod i time dao poticaj poduzetnicima za bolje iskorištenje postojećih prirodnih i kulturnih resursa, primjerice u lovu i ribolovu, na turističkim seljačkim gospodarstvima.

5.1. Turizam na seoskim obiteljskim gospodarstvima

Cjelokupan ruralni turizam u kojem posebno mjesto zauzimaju turizam na seljačkim gospodarstvima te drugi oblici turizma na selu, nije masovni oblik turizma – on ima svoj ekskluzivitet kojeg valja održavati i unapređivati.

Posebni oblici ruralnog turizma su turizam na seljačkim gospodarstvima, rezidencijalni turizam, zavičajni turizam, sportsko-rekreacijski turizam, avanturistički turizam, zdravstveni turizam, edukacijski turizam, tranzitni turizam, kamping turizam, nautički kontinentalni turizam, kulturni turizam, vjerski turizam, lovni turizam, ribolovni turizam, vinski turizam, gastronomski turizam, prirodi bliski turizam, ekoturizam, mješovite i ostale vrste turizma.

Turističko seljačko gospodarstvo definirano kao domaćinstvo koje je organizirano kao gospodarstvo na selu u kojem njegovi članovi imaju prebivalište, a privređivanje članova seljačkog domaćinstva koje sudjeluje u pružanju ugostiteljskih usluga, proizlazi iz vlastite poljoprivredne proizvodnje. Usluge doručka, polupansiona, pansiona te usluživanje pića i napitaka mogu se pružati iz pretežito vlastite proizvodnje (poljoprivredni proizvodi koji su proizvedeni na seljačkom domaćinstvu koje pruža ugostiteljske usluge ili jednim dijelom na nekom seljačkom gospodarstvu unutar županije).

Turističko seljačko gospodarstvo mora biti upisano u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava te zadovoljavati sve uvjete propisane posebnim popisima. Turističko seljačko domaćinstvo može pružati ugostiteljske usluge (usluge smještaja, hrane i pića) i turističke usluge (vožnja kočijom, branje gljiva, iznajmljivanje konja za jahanje, bicikala, obilazak kulturnih spomenika i drugo).

Da bi neko seljačko gospodarstvo moglo funkcionirati kao turističko seljačko gospodarstvo mora biti podobno za uređenje u turističku funkciju (turistička podobnost seljačkog gospodarstva), a kraj u kojem se nalazi mora biti turistički atraktivan (turistička atraktivnost kraja).

(<http://demo.multilink.hr/2005/eko-etno/Home.aspx?PageID=93>, 11.03.2013.)

Tehnički uvjeti za uređenje turističkih seljačkih gospodarstava određeni su propisima. Osnovni tipovi turističkog seljačkog gospodarstva ovisno o vrsti usluge:

- Turistička seljačka gospodarstva koja pružaju ugostiteljske usluge smještaja i prehrane
- Turistička seljačka gospodarstva koja pružaju ugostiteljske usluge jela i pića
- Vinotočoja / kušaonice vina i rakije.

U Republici Hrvatskoj trenutno je registrirano nešto više od 300 turističkih seljačkih gospodarstava, a na području Osječko-baranjske županije registrirano je 60-ak seljačkih obiteljskih gospodarstava, koji pružaju usluge smještaja uz bogatu gastro ponudu te veliki broj vinara. Na području Županije proglašeno je 11 turističko-vinskih cesta. (<http://www.hgk.hr/category/zk/osijek> , 11.03.2013.)

5.2. Primjena case study metodologije na primjeru Eko-gospodarstva Orlov put

Samo nekoliko kilometara od središta Osijeka, na rubnim dijelovima Kopačkog rita i u blizini mjesta Kopačevo, nalazi se pravi mali raj s kojega dolazi mnoštvo zdravih i ekoloških prehrambenih proizvoda. Riječ je o eko-gospodarstvu „Orlov put“, koji je svojom zdravom hranom osvojio hrvatsko tržište.

Slika 2. Eko-gospodarstvo „Orlov put“

Izvor: <http://www.eko-gospodarstvo.com/OrlovPut/o-nama#sthash.YvcG0swN.dpuf> , 25.03.2013.

Naziv ovog gospodarstva – Orlov put – dala je sama priroda. Iznad njega tijekom cijele godine može se pratiti prelete orlova i drugih ptica kojima je to svakodnevna tura pri letu unutar zaštićenog Parka prirode Kopački rit.

Prvo veliko priznanje stiglo je 2008. godine kada je na natječaju Ministarstva poljoprivrede gospodin Goran Gusak, vlasnik Orlovog puta, proglašen najboljim poljoprivrednim proizvođačem u Republici Hrvatskoj. Ta je nagrada osvojena u konkurenciji 63 hrvatska poljoprivrednika, na natječaju koji su organizirali Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja i dr. Franz Fischler, posebni savjetnik Vlade Republike Hrvatske za pregovore s Europskom unijom.

Slika 3. Zelena povelja Osječko-baranjske županije

Izvor: <http://www.eko-gospodarstvo.com/OrlovPut/o-nama#sthash.YvcG0swN.dpuf>, 25.03.2013.

Njegov rad i kvalitetu 2012.godine prepoznaje i Osječko-baranjska županija te Ekogospodarstvu Orlov put dodjeljuje Zelenu povelju Osječko-baranjske županije za iznimnu djelatnost i ostvarene rezultate u oblikovanju i razvijanju svijesti o potrebi osiguranja cjelovitog očuvanja vrijednosti biološke raznolikosti prirodnih zajednica i ekološkog sklada kao osnovnog uvjeta zdravog i održivog razvoja kao i načinu dosizanja toga cilja.

„To nam je potvrda da su se isplatila sva naša odricanja i naporan rad te da se ekoproizvodnja i kod nas sve više cijeni. Nagrada nam je dala i poticaj da nastavimo ovim putem kojim smo krenuli, a to je život i proizvodnja u skladu s prirodom“, istaknuo je gospodin Gusak.

Do nagrade je put bio dug i za njega je trebalo puno hrabrosti. Taj se mladi poljoprivrednik 2000. godine odvažio prodati četverosobni stan u Osijeku i kupiti 7 hektara veliku livadu. Učinila mu se idealnom jer se nalazila na rubnim dijelovima Kopačkog rita, a njezino zemljište od 1988. godine nije bilo kemijski tretirano, što je od iznimne važnosti za ekopoljoprivredu.

Na toj je livadi potom sagradio ekokuću, započeo s proizvodnjom i tako ostvario svoj životni san. „Ekogospodarstvo sam osnovao 2000. godine, a ekoznak broj 7, koji sam dobio pri registraciji, svjedoči da sam među pionirima ekoproizvodnje. Danas na toj bivšoj livadi živim sa svojom obitelji – suprugom Irenom te djecom Markom i Anom. Uz kuću, na 7 hektara površine imamo jabuke, kruške, kupine, jagode, razno povrće. Još obrađujemo oko 9 hektara zemlje koja također godinama nije ničim tretirana“, kaže gospodin Gusak dodavši da proizvodnja zimi „seli“ u dva plastenika.

Slika 4. Ručno sagrađena ekokuća na gospodarstvu Orlov put

Izvor: <http://www.eko-gospodarstvo.com/OrlovPut/o-nama#sthash.YvcG0swN.dpuf>, 25.03.2013.

Kako bi na njegovu gospodarstvu baš sve bilo u skladu s prirodom, gospodin Gusak je sagradio i ekokuću. „Kuća je sagrađena ručno, drvetom stoljetnog crnog bora iz netretiranih šuma u okolini Žepča, a sve je spojeno drvenim klinovima. Krov je napravljen od trske iz Kopačkog rita“, pojašnjava gospodin Gusak te najavljuje kako mu je jedan od planova ponuditi turistima na svom imanju i smještajne kapacitete. Upravo je u fazi izgradnje 6 soba i kupaonica u potkrovlju ekokuće.

5.2. Analiza stanja i mogućnosti daljnjeg razvoja Eko-gospodarstva Orlov put

Eko-gospodarstvo Orlov put se nalazi na iznimno povoljnoj poziciji za bavljenje ekološkom poljoprivredom. Izolirano šumom i udaljeno od prometnica prostire se na oko 7 hektara oranica koje nisu kemijski tretirane niti obrađivane od davne 1988. godine. Površine gospodarstva u samoj su blizini ulaza u zaštićeni Park prirode Kopački rit, a u isto vrijeme samo šest kilometara od Osijeka. Na gospodarstvu je u svrhu ekoturizma izgrađena i prva drvena ekokuća u Hrvatskoj građena od trupaca crnog bora i pokrivena baranjskom trskom.

Posjetitelji koji dolaze na gospodarstvo nisu samo ekološki osviješteni zaljubljenici u prirodu, zdravu prehranu i seoski način života, posjećuje ga i velik broj organiziranih skupina djece vrtićke i školske dobi koji sudjeluju u ekološkim radionicama. Oni stariji znaju da se na Orlovom putu u sjeni bagremova uživa u kvalitetnoj i izrazito ukusnoj ekološkoj hrani.

„Početak je, kao i svaki, bio težak. No, u većim hrvatskim gradovima potražnja za zdravom, ekološkom i kvalitetnom hranom sve je veća. U samo tri godine potreba za našim proizvodima povećala se čak 40 puta“, tvrdi naš domaćin. Primjerice, narudžba ajvara za ovu godinu dosegla je čak 7 tona, a naručeno je i 10.000 litara soka od jabuke.

Desna ruka mu je supruga Irena, a po potrebi u sezoni zaposle još dva djelatnika. No, ističe kako su mu veliku pomoć savjetima pružili profesori s Poljoprivrednog i Prehrambeno-tehnološkog fakulteta u Osijeku.

Na gospodarstvu Orlov put obitelj Gusak uzgaja ekološko voće, povrće, ljekovito bilje, domaće životinje, trenutno se na gospodarstvu uzgaja 500 različitih domaćih životinja.

Od voća i povrća izrađuju pedesetak gotovih proizvoda, među kojima su džemovi, sokovi, sirupi, ajvar, kečap, kupinovo vino, kiseli krastavci, turšija. Problema s plasmanom proizvoda nema. Sve se plasira u trgovine Biovege u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Dubrovniku pod robnom markom Bio-Bio, dosta svježeg voća i povrća završi na policama dva velika trgovačka centra, dok svi ostali zainteresirani proizvode mogu naručiti i oni će im doći poštom.

Gospodin Gusak napominje kako samo kvalitetan proizvod uvijek ima zajamčen plasman te ističe da su njihove jabuke „slade od grožđa“, jer imaju 18% šećera, dok je za ostale uobičajeno oko 10%, a džemovi u sebi imaju čak 75% čistog voća. Posebnost gotovih proizvoda obitelji Gusak je ta da se, osim što su sirovine potpuno ekološki uzgojene, a cjelokupan proces proizvodnje odvija se ručno, na tradicionalan način.

„Ujutro se ubere, do 15 sati je u ambalaži kao gotovi proizvod i spremno za distribuciju. Sve se radi bez konzervansa, a jedina zaštita su pasterizacija i sterilizacija. Rok našim proizvodima je do dvije godine“, naglašava gospodin Gusak.

Budući da mu je cilj bio i spojiti proizvodnju s turizmom, taj poljoprivrednik svoje je imanje otvorio i za turiste. Pritom im društvo na imanju prave konji, kokoši, koze, ovce, zečevi, psi i svinje. Kupci mogu doći i sami si ubrati voće i povrće, dok ih sve češće posjećuju školske ekscurzije, pa djeci organiziraju radionice na kojima ih uče, na primjer, proizvodnji soka.

Slika 5. Dvorišna sjenica na gospodarstvu Orlov put

Izvor: <http://www.eko-gospodarstvo.com/OrlovPut/o-nama#sthash.YvcG0swN.dpuf>, 25.03.2013.

Dvorišna sjenica prima čak 150 osoba, pa to imanje nerijetko posluži i za razne fešte i seminare, a posebnu atrakciju Gusak svojim gostima priredi vožnjom u starim fijakerima po baranjskim livadama i ritskim šumama.

Gospodin Gusak izražava zadovoljstvo visinom Državnih poticaja za ekološku poljoprivredu koje ostvaruje na 7 hektara voćnjaka, te na 9 hektara oranica na kojima uzgaja žitarice i djeteline kojima hrani domaće životinje na svom gospodarstvu, te na taj način zaokružuje ukupnu ekološku proizvodnju, jedinstvenu u cijeloj Hrvatskoj. Ističe i dobru suradnju sa Osječko-baranjskom županijom koja mu je bila od iznimne pomoći na samim počecima stvaranja gospodarstva, kada je putem Županijskih potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju ostvario potporu za kapitalna ulaganja u navodnjavanje kod podizanja voćnih nasada, te potporu kod kapitalnih ulaganja u proizvodnju i podizanje plastenika na svom gospodarstvu.

Svestranost ovog mladog poduzetnika možemo vidjeti i u tome što obavlja stručni nadzor i ugovorenu kontrolu robe za nadzornu stanicu AGRIBIOCERT, zadrugu iz Omišlja kod postupka upisa proizvođača u Upisnik ekoloških proizvođača. On vodi kontrolu i nadzor nad više od pedeset eko-farmera kojima nesebično pruža svoju pomoć i znanje u njihovom razvoju kako bi zadovoljili sve odredbe postavljene Zakonom o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda (Narodne Novine 139/10).

Gospodin Gusak ne namjerava stati sa razvojem svoga ekološkog gospodarstva, velike mogućnosti vidi u IPARD predpristupnom programu Europske unije. Budući da gospodarstvo nikada nije bilo kreditno opterećeno, u budućnosti planira izgradnju još jedne kuće u rustikalnom stilu koja će biti namijenjena smještaju turista. Kuća će biti kapaciteta 50 ležaja, odnosno imati će 25 soba sa kupaonicama, a sredstva potrebna za taj poduhvat planira ostvariti putem IPARD programa Europske unije.

U skoroj budućnosti planira pokrenuti i uzgoj gljiva, kako bi na svom gospodarstvu zaokružio cjelokupan asortiman proizvoda koje gostu može pružiti, kako bi gost uistinu u cijelosti doživio i okusio ekološku poljoprivrednu proizvodnju.

6. ZAKLJUČAK

Poljoprivredna proizvodnja je vrlo složen proces, koji zahtjeva posjedovanje različitih vještina, informacija i znanja. Područje Osječko-baranjske županije bogato je prirodnim resursima, očuvanim okolišem, čistom vodom i zrakom, nezagađenim i plodnim tlom.

Tradicionalna poljoprivredna proizvodnja i prehrambena industrija među najvažnijim su gospodarskim granama. Osim tradicionalne poljoprivredne proizvodnje javlja se sve veći interes za ekološku proizvodnju hrane.

Ekološka proizvodnja kao agrarno-socijalni koncept razvoja ruralnih prostora i proizvodnje „zdrave-hrane“ temelji se na metodi proizvodnje, distribucije i potrošnje hrane koji su za okoliš prihvatljivi, gospodarski održivi, društveno poticajni i etički pravedni. Idealno ekološko gospodarstvo je gospodarstvo mješovitog tipa, s biljnom i stočarskom proizvodnjom, a koje je organizirano tako da predstavlja harmoničnu cjelinu koja zadovoljava većinu potreba iz vlastitih izvora, a unos istih iz drugih izvora je minimaliziran.

Postojeća plodnost tla je ključ uspješne proizvodnje, a temelji se na prirodnim sposobnostima biljka, životinja i okoliša sa svim njegovim vrijednim resursima. Cilj ovakve proizvodnje je postići optimalnu kvalitetu svih aspekata u poljoprivredi i zaštititi okoliša.

Zbog velikih prednosti koje pružaju ekološki proizvodi u smislu zaštite zdravlja stanovništva, zaštite okoliša, a i obzirom na činjenicu da imamo relativno pogodnih, odnosno čistih poljoprivrednih površina u Republici Hrvatskoj za proizvodnju ekoloških proizvoda, potrebno je unaprijediti ovaj značajan dio poljoprivredne i prehrambene proizvodnje koji je za sada suočen s mnogobrojnim teškoćama, od kojih se ističu oni koji se odnose na administrativne prepreke i kompleksnu proceduru za dobivanje znaka ekoproizvod, te nedovoljnu organiziranost i educiranost hrvatskih proizvođača ekoproizvoda, posebice u savladavanju svih aktivnosti vezanih za plasman gotovih proizvoda na tržište.

Prirodni uvjeti u Osječko-baranjskoj županiji daju ovom području određene usporedne prednosti koje treba znati iskoristiti, ali i sačuvati za buduće naraštaje. Ekološki proizvođači na području Osječko-baranjske županije imaju osnovni cilj, a to je poticanje razvoja konkurentne i ekonomski isplative proizvodnje, usklađene s potrebama ljudi za

„zdravom“ hranom na načelima održivog razvoja, što znači živjeti unutar prihvatljivog kapaciteta ekosustava.

Potražnja za domaćim, ekološkim proizvodima je u stalnom porastu, posebice kod urbanog stanovništva i inozemnih turista. Stoga se nameće potreba za snažnom i raznolikom promocijom ekološke poljoprivrede i ekoloških proizvoda putem organiziranih i osmišljenih nastupa ekoloških proizvođača na tržištu. Zbog stavljanja na tržište relativno malih količina gotovih proizvoda proizvedenih od strane pojedinog ekološkog proizvođača svakako je potrebno u ovom segmentu ekološke poljoprivrede udruživanje u „clastere“ radi boljeg nastupa na tržištu.

Sve prisutnija na policama trgovina, ekološki uzgojena hrana polako nalazi svoje mjesto u mnogim kućanstvima. Kako bi se ovaj trend još više ubrzao potrebno je veću pažnju posvetiti zahtjevima potrošača, te im pružiti potpunu informaciju o načelima i ciljevima ekološke poljoprivrede. Obzirom da sigurnost hrane nema alternativu, važno je očuvati integritet sustava stručnog nadzora nad ekološkom proizvodnjom.

7. POPIS LITERATURE

1. Znaor Darko, Zagreb 1996., Ekološka poljoprivreda,
2. Publikacija Ecologica, Zagreb, prosinac 2007., Ekološka poljoprivreda: petica za biološku raznolikost br.14:17,
3. Publikacija Ecologica, Zagreb 2008., Ekološka poljoprivreda–čuvar prirode, okoliša i zdravlja br.17:5-11,
4. Osječko-baranjska županija, Osijek 2009., Vodič kroz ekološku poljoprivrednu proizvodnju u Osječko-baranjskoj županiji,
5. Osječko-baranjska županija, Županija u brojkama 2008.
6. Osječko-baranjska županija, Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj, Informacija o programima poticanja poljoprivrede na području Osječko-baranjske županije, Osijek, siječanj 2013. godine
7. Zakon o poljoprivredi, Narodne Novine br. 149/09, 127/10, 50/12 i 120/12.
8. Zakon o ekološkoj proizvodnji i označavanju ekoloških proizvoda Narodne Novine 139/10,
9. Zakon o poljoprivrednom zemljištu, Narodne Novine 45/09
10. Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Ekološka poljoprivreda,
  - <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>, 05.03.2013.
  - <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6336>, 05.03.2013.
  - <http://www.mps.hr/default.aspx?ID=7981>, 05.03.2013.
  - <http://www.mps.hr/default.aspx?id=6184>, 01.03.2013.
  - <http://www.mps.hr/default.aspx?id=7016>, 07.03.2013.
  - <http://www.mps.hr/default.aspx?id=7982>, 10.03.2013.
  - <http://www.mps.hr/UserDocsImages/BIOFACH.doc>, 01.07.2011.
11. <http://vlada.hr> Vlada Republike Hrvatske, Akcijski plan razvoja ekološke poljoprivrede u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2011.-2016. godine, 2010., 06.03.2013.
12. http://www.ifoam.org/about_ifoam/around_world/eu_groupnew/workareas/What_is_Organic/EOC_factsheet.pdf, 05.03.2013.
13. http://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2009_03_30_658.html Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske, 01.03.2013.
14. <http://www.hgk.hr/category/zk/osijek> , 07.03.2013.
15. www.ecologica.hr/odrzivi-razvitak/agenda-21/sto-je-agenda-21.aspx 05.03.2013.
16. <http://www.ecologica.hr/ekoloska-poljoprivreda.aspx>, 05.03.2013.

17. <http://www.ecologica.hr/ekoloska-poljoprivreda/proizvodaci/osnovna-nacela-ep.aspx>, 06.03.2013.
18. <http://www.odraz.hr/hr/nase-teme/odrzivi-razvoj>, 01.03.2013.
19. <http://demo.multilink.hr/2005/eko-etno/Home.aspx?PageID=93>, 10.03.2013.
20. <http://www.poduzetnistvo.org/news/dok-mavrovic-propada-broj-ekoproizvodaca-raste> 10.03.2013.
21. <http://www.slideshare.net/vviktorija/agroekonomija>, 02.03.2013.
22. hrcak.srce.hr/file/128719, 05.03.2013.
23. <http://www.poslovniforum.hr/poljoprivreda/eko.asp>, 04.03.2013.
24. <http://www.eko-gospodarstvo.com/OrlovPut/o-nama#sthash.YvcG0swN.dpuf>, 04.03.2013.

8. SAŽATEK

Ekološka poljoprivreda je vid poljoprivredne proizvodnje koji je uvelike u skladu sa zahtjevima koncepta održivog razvitka, a koji značajno umanjuje negativne učinke napretka i razvoja poljoprivredne proizvodnje, a ujedno proizvodi dovoljne količine visokokvalitetne hrane, te umanjuje negativne učinke utjecaja na okoliš.

Osječko-baranjska županija prednjači pred ostalim hrvatskim županijama, u odnosu na broj površina pod ekološkom proizvodnjom, brojem fizičkih i pravnih osoba upisanih u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji. Poduzetnici, ekološki proizvođači na području Osječko-baranjske županije imaju za cilj poticanje razvoj konkurentne i ekonomski isplative proizvodnje, usklađene s potrebama ljudi za zdravom hranom na načelima održivog razvoja. Tržište ekoloških proizvoda nije organizirano.

Cijene ekoloških proizvoda veće su u odnosu na konvencionalne proizvode. Zbog toga se nameće potreba za snažnom i raznolikom promocijom ekološke poljoprivrede i ekoloških proizvoda putem organiziranih i osmišljenih nastupa ekoloških proizvođača na tržištu, kako bi ekološki uzgojene hrane bila sve prisutnija na policama trgovina, te tako pronašla svoje mjesto u mnogim kućanstvima.

9. SUMMARY

Ecological agriculture is a type of a agricultural production which is in its major part in accordance with a concept of sustainable development which significantly diminishes negative influences of progress and development of agricultural production, also produces acceptable quantities of high-quality food, and diminishes negative influences on environment.

County of Osijek and Baranja is ahead of other Croatian counties, compared by the number of ecologic production area, the number of individuals and legal persons entered in the register of ecologic production companies. Entrepreneurs, eco-producers in the Osijek and Baranja County have a primary objective to encourage development of competitive and economically viable production, consistent with the needs of people for "healthy" food on the principles of sustainable development.

Ecological product market is not organized. Ecological products prices are higher than prices of conventional products. Therefore, there is a need for a strong and diversified ecological agriculture and ecological products promotion, through the organized and conceived performance by ecological producers, so that ecological food become even more present on shelves of stores and slowly find its place into many households.

10. POPIS TABLICA

Redni broj	Naziv tablica	Stranica
1.	Tablica 1. Površine u ekološkoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj	19
2.	Tablica 2. Broj fizičkih i pravnih osoba u ekološkoj poljoprivredi po županijama	25

11. POPIS SLIKA

Redni broj	Naziv slika	Stranica
1.	Slika 1. Znak ekološkog proizvoda	32
2.	Slika 2. Eko-gospodarstvo „Orlov put“	36
3.	Slika 3. Zelena povelja Osječko-baranjske županije	37
4.	Slika 4. Ručno sagrađena ekokuća na gospodarstvu Orlov put	38
5.	Slika 5. Dvorišna sjenica na gospodarstvu Orlov put	40

12. POPIS GRAFIKONA

Redni broj	Naziv grafikona	Stranica
1.	Grafikon 1. Certificirane površine pod ekološkom proizvodnjom u svijetu u 2009. godini	14
2.	Grafikon 2. Zemlje s najvećim udjelom ekološkog zemljišta u ukupnom zemljištu u 2009. godini	15
3.	Grafikon 3. Rast Europskog tržišta ekološke hrane od 2005. - 2009. godine	16
4.	Grafikon 4. Broj fizičkih i pravnih osoba upisanih u Upisnik Ekoloških proizvođača u Republici Hrvatskoj, 2003. – 2011. godine	18
5.	Grafikon 5. Ekološki uzgoj stoke u Republici Hrvatskoj 2005. – 2011. godine	20
6.	Grafikon 6. Površine pod ekološkom poljoprivredom po županijama u 2011. godini po hektaru	24

TEMELJNA DOKUMENTACIJSKA KARTICA

Sveučilište Josipa Juraja Strossmayera
Poljoprivredni fakultet u Osijeku
Sveučilišni diplomski studij, smjer Agroekonomika

Diplomski rad

EKOLOŠKA POLJOPRIVREDA KAO NOSITELJ ODRŽIVOG RAZVOJA OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE

Dijana Barišić

Sažetak:

Ekološka poljoprivreda je vid poljoprivredne proizvodnje koji je uvelike u skladu sa zahtjevima koncepta održivog razvitka, a koji značajno umanjuje negativne učinke napretka i razvoja poljoprivredne proizvodnje, a ujedno proizvodi dovoljne količine visokokvalitetne hrane, te umanjuje negativne učinke utjecaja na okoliš. Osječko-baranjska županija prednjači pred ostalim hrvatskim županijama, u odnosu na broj površina pod ekološkom proizvodnjom, brojem fizičkih i pravnih osoba upisanih u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji. Poduzetnici, ekološki proizvođači na području Osječko-baranjske županije imaju za cilj poticanje razvoj konkurentne i ekonomski isplative proizvodnje, usklađene s potrebama ljudi za zdravom hranom na načelima održivog razvoja. Tržište ekoloških proizvoda nije organizirano. Cijene ekoloških proizvoda veće su u odnosu na konvencionalne proizvode. Zbog toga se nameće potreba za snažnom i raznolikom promocijom ekološke poljoprivrede i ekoloških proizvoda putem organiziranih i osmišljenih nastupa ekoloških proizvođača na tržištu, kako bi ekološki uzgojene hrane bila sve prisutnija na policama trgovina, te tako pronašla svoje mjesto u mnogim kućanstvima.

Rad je izrađen pri: Poljoprivredni fakultet u Osijeku

Mentor: Doc.dr.sc. Tihana Sudarić

Broj stranica: 50

Broj grafikona i slika: 11

Broj tablica: 2

Broj literaturnih navoda: 24

Broj priloga: 3

Jezik izvornika: hrvatski

Ključne riječi: ekološka proizvodnja, ekološki proizvođač, tržište, poduzetništvo.

Datum obrane:

Stručno povjerenstvo za obranu:

1. Prof. dr sc. Jadranka Deže, predsjednik
2. Doc.dr.sc. Tihana Sudarić, mentor
3. Prof.dr.sc. Krunoslav Zmaić, član

Rad je pohranjen u: Knjižnica Poljoprivrednog fakulteta u Osijeku, Sveučilištu u Osijeku, Kralja Petra Svačića 1 d.

BASIC DOCUMENTATION CARD**Josip Juraj Strossmayer University of Osijek****Faculty of Agriculture****University Graduate Studies, course Agricultural Economics****Graduate thesis****ECOLOGICAL AGRICULTURE AS THE HOLDER OF SUSTAINABLE
DEVELOPMENT OSIJEK-BARANJA COUNTY**

Dijana Barišić

Abstract:

Ecological agriculture is a type of a agricultural production which is in its major part in accordance with a concept of sustainable development which significantly diminishes negative influences of progress and development of agricultural production, also produces acceptable quantities of high-quality food, and diminishes negative influences on environment. County of Osijek and Baranja is ahead of other Croatian counties, compared by the number of ecologic production area, the number of individuals and legal persons entered in the register of ecologic production companies. Entrepreneurs, eco-producers in the Osijek and Baranja County have a primary objective to encourage development of competitive and economically viable production, consistent with the needs of people for "healthy" food on the principles of sustainable development. Ecological product market is not organized. Ecological products prices are higher than prices of conventional products. Therefore, there is a need for a strong and diversified ecological agriculture and ecological products promotion, through the organized and conceived performance by ecological producers, so that ecological food become even more present on shelves of stores and slowly find its place into many households.

Thesis performed at: Faculty of Agriculture in Osijek**Mentor:** Doc.dr.sc. Tihana Sudarić**Number of pages:** 50**Number of figures:** 11**Number of tables:** 2**Number of references:** 24**Number of appendices:** 3**Original in:** Croatian**Key words:** Sustainable development, ecological agriculture, ecological producer, market.**Thesis defended on date:****Reviewers:****1. Prof.dr.sc. Jadranka Deže, president****2. Doc.dr.sc. Tihana Sudarić, mentor****3. Prof.dr.sc. Krunoslav Zmaić, member****Thesis deposited at:** Library, Faculty of Agriculture in Osijek, Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Kralja Petra Svačića 1 d.